Ref

Bidrag till rörelser

Ur KB:s samlingar
Digitaliserad år 2013
KUNGL. BIBLIOTEKET
National Library of Sweden

Betänkande om statens stöd till folkrörelserna

SOU 1979:60

Ref

Bidrag till folk-rörelser

Betänkande om statens stöd till folkrörelserna

SOU 1979:60

Utredningen om statens stöd till folkrörelserna

Statens offentliga utredningar
1979:60
Kommundepartementet

Bidrag till folkrörelser

Betänkande om statens stöd till folkrörelserna

Stockholm 1979

Omslag Jan Bohman
Jenström Offsettryck AB
Teckningar Christine Hope

ISBN 91-38-05087-0
ISSN 0375-250X
Gotab, Stockholm 1979

Till statsrådet och chefen
för kommundepartementet

Enligt beslut av dåvarande statsministern Thorbjörn Fälldin den 28 april 1977 förordnades undertecknad, riksdagsman Gunnar Björk, till sakkunnig i statsrådsberedningen med uppgift att göra en översyn av statens stöd till folkrörelserna.

I samarbete med kommundepartementets referensgrupp för folkrörelsefrågor genomfördes hösten 1977 en kartläggning av de statliga bidragen till organisationslivet. Arbetet resulterade i skriften "Statliga bidrag till folkrörelser och organisationer" (Ds Kn 1978:1). Skriften redovisar hur de statliga bidragen fördelats.

Fr.o.m. den 1 april 1978 överflyttades mitt sakkunnigförordnande från statsrådsberedningen till kommundepartementet. Efter regeringsskiftet hösten 1978 uppdrogs åt mig att fullfölja utredningsarbetet så att ett betänkande kunde föreligga hösten 1979. Enligt beslut av kommunminister Bertil Hansson den 4 januari 1979 förordnades Lennart Elbe vid statens ungdomsråd att biträda mig i utredningsarbetet. Detta har bedrivits under benämningen Utredningen om statens stöd till folkrörelserna.

De statliga bidragen till organisationslivet präglas av en mycket stor splittring. Åtgärder för förenkling och samordning är därför nödvändiga, vilket också uttalats i de riktlinjer som angavs för utredningsarbetet. Vissa förslag till sådana åtgärder lämnas i detta betänkande. För vissa områden krävs dock ett ytterligare utredningsarbete, vilket inte kunnat göras inom ramen för mitt uppdrag, dels på grund av den korta tid som stått till förfogande för mitt arbete med denna utredning, dels med hänsyn till de begränsningar som ett enmansuppdrag innebär på detta breda område.

Jag får härmed avlämna mitt slutbetänkande.

Stockholm den 23 augusti 1979

Gunnar Björk

/Lennart Elbe

INNEHÅLLSFÖRTECKNING Sid

	SAMMANFATTNING	5
1	UTREDNINGSUPPDRAGET	7
2	BAKGRUNDEN TILL UTREDNINGSUPPDRAGET	9
3	MOTIVEN FÖR SAMHÄLLETS STÖD	13
4	UTVECKLINGEN AV VISSA STATLIGA STÖD	19
5	PRINCIPER OCH NORMER FÖR BIDRAGS-GIVNINGEN	25
6	DEN STATLIGA ADMINISTRATIONEN AV BIDRAG TILL ORGANISATIONER	31
7	ORGANISATIONER UTANFÖR DE STATLIGA BIDRAGSSYSTEMEN	37
7.1	Miljöorganisationer	37
7.2	Radioorganisationer	50
7.3	Kvinnoorganisationer	58
8	UTREDNINGENS ÖVERVÄGANDEN	67
8.1	Den statliga administrationen av bidragsgivningen	67
8.2	Bidrag till ungdomsorganisationer	72
8.3	Bidrag ur allmänna arvsfonden	76
8.4	Vissa övriga bidrag	81
8.4.1	Bidraget till informationsverksamhet om alkohol- och narkotikaproblem	81
8.4.2	Tidskriftsstöd	83
8.4.3	Bidrag till invandrarorganisationer	83
8.4.4	Stöd till viss internationell verksamhet	85
8.4.5	Stöd till vissa nykterhetsorganisationer	86
8.4.6	Filmvisning i nya former	86
8.4.7	Medel till regeringens disposition	86
8.5	Förslag till konstruktion av statligt stöd till miljöorganisationer m fl	87
8.6	Förslag angående bidrag till radioorganisationer	90
8.7	Frågan om statsbidrag till kvinnoorganisationer	93
8.8	Principer och normer - överväganden	94
8.9	Kontroll av bidrag	97

SAMMANFATTNING

Utredningens målsättning har varit att försöka finna former för förenkling och samordning av statens stöd till folkrörelserna. De överväganden som gjorts av utredningen kan sammanfattas i följande punkter.

- Den uppdelning vi har idag med ett mycket stort antal myndigheter som handlägger frågor om bidrag till folkrörelser är inte tillfredsställande vare sig från organisationernas eller samhällets sida. Handläggningen av bidragsfrågor kan bli enklare, enhetligare och rättvisare om statliga stöd som nu ligger på skilda myndigheter kan sammanföras hos en myndighet med ett samlat ansvar för bidragsfrågor. Utredningen presenterar en modell för en sådan myndighet.

- Bidragen till ungdomsorganisationernas centrala och lokala verksamhet bör sammanslås till ett enda bidrag.

- Utredningen har granskat det stöd som utgått till fritidsverksamhet ur allmänna arvsfonden och anser, att det vore en fördel om bidrag till utvecklingsarbete kunde fördelas med större hänsyn till olika skiftande behov. Behoven av utvecklingsarbete varierar nämligen stort både mellan olika delar av landet och mellan organisationer samt även inom dessa. Bestämmelserna för arvsfonden bör ändras, så att bidrag ur fonden fr o m 1981/82 kan fördelas av landstingen.

- Medlen under bidraget till informationsverksamhet om alkohol- och narkotikaproblem - som i huvudsak kommer ungdomsorganisationerna till del - bör överföras till bidraget till ungdomsorganisationernas centrala verksamhet. Projektverksamhet med stöd av bidraget har pågått sedan 1972.

- Tidskriftsstöd till organisationer fördelas nu av tre olika myndigheter - presstödnämnden, statens invandrarverk och statens kulturråd. Fördelningen av tidskriftsstöden bör på sikt hänskjutas till en och samma myndighet - presstödsnämnden.

- Till invandrarorganisationer utgår från statens invandrarverk dels verksamhetsbidrag, dels projektstöd. Medel bör överföras från projektstödet till verksamhetsbidraget allteftersom erfarenheter av olika typer av försöksverksamhet samlats.

- Bidrag till folkrörelsers verksamhet bör ej utgå ur speciella medel till regeringens disposition. Uppgiften att fördela statsbidrag bör ligga på myndighetsnivå. Medel som kan överföras från departements- till myndighetsnivå är de som disponeras av regeringen för folkrörelsernas kulturella kontakter med utlandet samt för filmvisning i nya former.

- En särskild anslagspost bör uppföras under anslaget G 1 Kulturellt utbyte med utlandet för stöd till Svenska förbundet för internationella barnbyar.

- Organisationsstödet till vissa nykterhetsorganisationer bör i fortsättningen beräknas efter antalet medlemmar över 25 år. Motivet bakom detta förslag är att undvika dubbelräkning. Nykterhetsrörelserns ungdomsorganisationer får nämligen stöd från bidraget till ungdomsorganisationernas centrala verksamhet baserat på medlemmar i åldern 7-25 år.

- Ett särskilt statligt stöd för miljöorganisationer föreslås.

- Stöd till vissa radioorganisationer bör utgå ur bidraget till centrala amatörorganisationer.

- Frågan om ett särskilt stöd till kvinnoorganisationer bör snarast utredas.

- Klara normer bör utarbetas för alla centrala kansli- och organisationsstöd.

- Statliga bidrag bör endast i undantagsfall utgå till lokal verksamhet.

- Specialdestinerade bidrag bör successivt avvecklas till förmån för generella bidrag.

- Organisation bör få reguljärt statligt stöd från endast en myndighet

- Nya projektstöd bör ej inrättas utan att en långsiktig plan för bidragsgivningen görs

- För bidragsgivningen bör finnas enkla administrativa rutiner anpassade till organisationernas villkor. En förskottsrutin bör finnas för alla reguljära, återkommande statsbidrag. Beslut om bidrag bör meddelas i god tid före verksamhetsårets början.

- Kontrollen av bidrag behandlas i ett särskilt avsnitt.

1 UTREDNINGSUPPDRAGET

I samband med beslutet i april 1977 om en översyn av statens stöd till folkrörelserna angavs vissa riktlinjer för utredningsarbetet.

Översynen bör enligt dessa riktlinjer syfta till att dels granska principerna för statens stöd till folkrörelserna, dels efter samråd med organisationer, myndigheter och departement föreslå åtgärder till samordning och förenkling av bidragsgivningen. Avsikten var i första hand att få till stånd en bättre användning av tillgängliga resurser.

Vidare framhölls i riktlinjerna följande:

"På vissa områden har en översyn av principerna för det statliga stödet och av bidragsreglerna nyligen genomförts. Beträffande andra områden pågår utredning. Med hänsyn härtill undantas från uppdraget bidraget till handikapporganisationerna, tidskriftsstödet, nykterhetsorganisationerna, trossamfunden, folkhögskolor och det fria folkbildningsarbetet. Tyngdpunkten i översynen kommer därmed att ligga på stödet till ungdomsorganisationerna och till idrotten samt på mängden av bidrag till olika ideella ändamål beträffande vilka en samordning och förenkling är särskilt angelägen".

2 BAKGRUNDEN TILL UTREDNINGSUPPDRAGET

I takt med den utveckling som skett av samhällets stöd till organisationslivet under 1970-talet har kraven på en översyn av samordning av bidragsgivningen ökat.

I riksdagen har vid ett flertal tillfällen krävts översyn av samhällets stöd till föreningslivet. Kulturutskottet tog första gången ställning för en utredning om samhällets stöd i betänkande KrU 1973:41, där utskottet bl a anförde följande:

"Det är enligt utskottets mening uppenbart att det brister både i fråga om samordning av samhällets totala stöd till ungdomsorganisationerna och i fråga om utformningen av det statliga stödet. Utskottet förordar att riksdagen med anledning av de nu föreliggande motionsyrkandena (fem motiner förelåg i frågan) uttalar sig för en skyndsam översyn av samhällets totala stöd till den inom olika organisationer bedrivna ungdomsverksamheten".

Kulturutskottet upprepade detta krav i betänkanden 1975/76:37 och KrU 1976/77:34.

Med anledning av erfarenheter bl a av statsbidraget till ungdomsorganisationernas lokala verksamhet begärde Svenska kommunförbundet i en skrivelse 1972 till dåvarande statsministern Olof Palme en utredning om bidragen till ungdomsorganisationerna. Kommunförbundet ansåg att systemet för bidrag från stat, landsting och kommun var uppbyggt utan någon helhetssyn. Starka skäl talade enligt förbundet för en allmän översyn av hela bidragssystemet genom en särskild utredning. För bundet menade att principerna därvid bör försöka

fastställas för ett enhetligt system av bidrag till ungdomsorganisationerna från stat, landsting och primärkommuner. Målet borde enligt kommunförbundet vara att bidrag till verksamhet på viss nivå endast skall utgå från en av bidragsgivarna.

Behovet av en samordning av bidragsgivningen togs också upp i statens ungdomsråds utredning "Statligt stöd till ungdomsorganisationernas centrala verksamhet" (D nr 48 1974). I förslaget från utredningen framhölls bl a följande:

"För att uppnå en önskvärd effekt av de olika samhälleliga satsningarna på ungdomsorganisationerna är det nödvändigt att samordna bidragsgivningen. Den nuvarande situationen kan i vissa fall medföra att bidrag till samma kostnader utgår från flera bidragsgivare. Organisationerna blir också tvungna att bevaka möjligheterna att erhålla bidrag från stat, landsting och kommun samtidigt.

Samordningssträvandena bör syfta till att försöka undvika den ovan nämnda dubbleringen av bidrag samt skapa förutsättningar för enkla bidragssystem på de olika samhällsnivåerna. Detta skulle även innebära att ungdomsorganisationerna fick bättre möjligheter till långsiktig planering av sin verksamhet".

Problemet med samordningen när det gäller insatser för folkrörelserna har dessutom behandlats särskilt i riksdagen vid olika tillfällen. I en reservation av Hilding Johansson m fl (s) till KU:s betänkande 1978/79:9 anförde socialdemokraterna i utskottet följande:

"... åtgärderna från statens sida beträffande folkrörelsernas verksamhet är starkt splittrade på olika utrednings- och departementsinitiativ. Detta förhållande förstärks genom att folkrörelsefrågorna dessutom handläggs inom flera departement.

Avsikten med det arbete som påbörjades 1975 och med upprättandet av en särskild folkrörelseenhet inom kommundepartementet var att uppnå en samlad bedömning av folkrörelsernas arbetsvillkor. Denna samordning har emellertid icke uppnåtts. Snarare har splittringen av statens handläggning i dessa frågor fortsatt och ökat.

Enligt utskottets uppfattning är det av största betydelse för folkrörelsernas verksamhet att en samlad bedömning av dessa frågor snarast kommer till stånd. Den eftersträvade samordningen måste därför snarast uppnås. Arbetet med att uppnå denna bör bedrivas med skyndsamhet inom regeringen"

I en interpellation till riksdagen 1979 framhöll Rolf Rämgård (c) följande:

"Med fog kan hävdas att rekreations- och ungdomsfrågornas hantering i den statliga administrationen präglas av en splittring utan motstycke inom andra områden. Detta leder till betydande praktiska problem samt en svag position för fritidsfrågorna gentemot andra samhällssektorer".

Även från organisationerna själva har vid olika tillfällen riktats kritik mot nuvarande stödformer. I en skrivelse till socialdepartementet och socialstyrelsen 1978 med anledning av projektstödet ur allmänna arvsfonden till försöksverksamhet med sommaraktiviteter - som fördelats sju år i rad- ansåg en rad organisationer, att det nu "är dags att gå till aktion mot detta system med dess kortsiktiga mål och sammanpressade omloppstid". Undertecknarna menade att systemet för bidraget byråkratiserar och drar undan basen för tillväxten och demokratin i folkrörelserna. Organisationerna vände sig främst mot medlens "dagsländekaraktär" och yrkade på att dessa i stället skulle utdelas som ett generellt utvecklingsbidrag.

Frågan om samordning av bidrag diskuterades också vid en konferens med ungdomsorganisationerna som statens ungdomsråd anordnade i Björnrike i februari 1979. Också här framkom önskemål om en bättre samordning av det statliga stödet.

3 MOTIVEN FÖR SAMHÄLLETS STÖD

I olika tidigare utredningar har angivits motiv för samhällets stöd till föreningsverksamhet. I dessa sammanhang är det särskilt ungdomsorganisationernas roll som uppmärksammas.

Vi skall här kortfattat redogöra för några av de olika synsätt som redovisats.

1953 års utredning

Inför reformeringen av alkoholpolitiken i mitten av 1950-talet tillsattes en utredning med syfte att stimulera ökad fritidsverksamhet bland ungdomar - särskilt den föreningslösa ungdomen. Tanken var bl a att skapa aktiviteter som kunde motverka de negativa effekter som den nya alkohollagstiftningen befarades få bland ungdom. I sitt betänkande "Ungdomens föreningsliv och fritidsverksamhet" framhöll utredningen, att organisationerna måste få sådan hjälp till utåtriktad verksamhet att de kan "konkurrera med kommersiella nöjesföretag om ungdomens fritid".

Det var alltså främst ett socialpreventivt synsätt som här kom till uttryck.

Utredningens förslag antogs i huvudsak av riksdagen. Syftet med och reglerna för det stöd till fritidsgruppsverksamhet, som blev en följd av utredningen, återfinns i den s k ungdomskungörelsen av den 30 juni 1954 (SFS 1954:575).

1962 års ungdomsutredning

En annan syn på motiven för samhällets stöd redovisades av 1962 års ungdomsutredning, som i sitt slutbetänkande "Statens stöd till ungdomsverksamhet" (SOU 1967:19) bl a anförde följande:

"Det är inte riskerna för att den som är ung skall misslyckas i fråga om social anpassning och personlig utveckling utan möjligheterna att ta till vara den enskildes inneboende förutsättningar och anlag som bör vara den främsta drivkraften bakom samhällets ungdoms- och fritidspolitik".

1969 års statsverksproposition

Denna förändrade syn, som även innefattade en markering av ungdomsorganisationernas betydelse och självständiga roll i samhället, återfanns också i 1969 års statsverksproposition. Här behandlas också förslagen i ungdomsutredningen. Föredragande statsrådet framhöll bl a följande:

"I föreningslivets många organisationer ges ungdomen möjligheter att pröva demokratins arbetsformer och samverkan för insatser i samhällslivet".

Inom de olika organisationerna är det möjligt, ansåg statsrådet, "att skapa kontakt mellan ungdom och samhälle, och ungdomen får möjligheter att i organiserade former påverka samhällsutvecklingen. Informationen om samhället och världen kan på detta sätt nå ut till ungdomen, som i organisationslivet får en värdefull träning och demokratisk fostran".

Statens ungdomsråds utredningar

Motiven för samhällets stöd har utvecklats ytterligare i utredningar om bidrag till ungdomsorganisationerna, som genomfördes av statens ungdomsråd i början av 1970-talet. I ut-

redningen om det statliga stödet till ungdomsorganisationernas lokala verksamhet (statens ungdomsråd 1971) hävdades, att skälet för samhällets stöd till ungdomsorganisationernas verksamhet bör vara dess egenvärde i samhället. Organisationernas uppgift är, framhöll utredningen, att ge medborgarna möjlighet till aktiv medverkan i debatten om samhällsfrågorna. Föreningsarbetet innebär en träning i att använda demokratiska arbetsformer och bidrar till att skapa kontakt mellan människor och ökar förståelsen för andras uppfattningar i etiska, religösa, kulturella och politiska spörsmål. De ideella ungdomsorganisationernas verksamhet är dessutom en värdefull och oersättlig motvikt till olika former av kommersiell fritidsverksamhet. Dessa skäl motiverade enligt statens ungdomsråd ett kraftigt samhällsstöd som måste syfta till att skapa oberoende organisationer och ge dem möjlighet att utveckla sin idémässiga särprägel.

I direktiven för utredningen om statligt stöd till ungdomsorganisationernas centrala verksamhet framhölls, att ett av målen för samhällets ungdomspolitik är att genom olika åtgärder utveckla en gynnsam kulturell fritidsmiljö, i vilken ungdomens sociala och personliga utveckling främjas. Vidare att goda betingelser skapas för ett breddat ansvar och engagemang i samhällsarbetet. I direktiven uttrycktes att i en sådan ungdomspolitik måste ungdomens egna organisationer spela en central roll. Utredningen formulerade själv ett övergripande mål för ungdomspolitiken på följande sätt:

"Ungdomspolitik skall medverka till att utveckla demokratin, stimulera till samhällsengagemang, skapa en bättre samhällsmiljö och bidra till jämlikhet mellan individer och mellan grupper i samhället".

Statens ungdomsråd överlämnade ett förslag 1974 till utbildningsdepartementet med anledning av utredningsarbetet.

1975 års statsverksproposition

I 1975 års statsverksproposition ställde sig regeringen i huvudsak bakom förslagen från utredningen om det statliga stödet till ungdomsorganisationernas centrala verksamhet. Föredragande statsrådet gjorde här också en genomgång av hur motiven för stödet till ungdomsorganisationerna successivt förändrats. Statsrådet betonade, att förändringen av synen på ungdomsorganisationerna som skett grundats på en ökad medvetenhet om värdet av organisationernas insatser. Ett väl differentierat och omfattande föreningsliv med skiftande aktiviteter är, framhölls i statsverkspropositionen, en stor tillgång för såväl ungdomen som samhället i dess helhet. Föreningslivet kan erbjuda många olika fritidsalternativ, betonades vidare. Organisationernas strävan är att få till stånd ett varaktigt engagemang för meningsfulla fritidssysselsättningar och att skapa en social gemenskap som omfattar alla ungdomar oavsett förutsättningar och prestationer.

Övriga utredningar

Även andra utredningar än de som citerats har understrukit värdet av stöd till de ideella organisationerna.

1968 års barnstugeutredning (SOU 1974:53) ansåg det önskvärt för barnens utveckling att redan tidigt möta ett ideellt inriktat arbete.

Utredningen om skolans inre arbete - SIA - (SOU 1974:90) fann det vara en angelägen uppgift för skolan att stödja de ideella organisationerna och det fritidsliv som ungdomen själv organiserar. Arbetet inom organisationer och föreningar ger inte enbart pedagogisk stimulans, påpekade utredningen. Det bidrar även till att skapa social gemenskap och förståelse mellan grupper. Det ger träning i demokratiska arbetsformer och tillgodoser ungdomarnas behov av engagemang.

Alkoholpolitiska utredningen (SOU 1974:90) gjorde sina bedömningar med tanke på det förebyggande alkoholpolitiska arbetet. Föreningslivet kan, betonade utredningen, göra insatser i det direkta informationsarbetet och skapa stimulerande fritids- och kulturmiljöer.

Statens kulturråd

Statens kulturråd fördelar i likhet med statens ungdomsråd olika bidrag till föreningsverksamhet. I sin utredning "Stödet till centrala amatörorganisationer" (Rapport från kulturrådet 1977:3) anger statens kulturråd följande motiveringar för samhällsstöd:

Genom verksamhet i amatörgrupper kan vi

"uttrycka våra upplevelser, utveckla våra anlag och använda konstnärliga uttrycksmedel som instrument för att ge åsikter till känna. Den ger möjlighet till inlevelse, engagemang och ökad medvetenhet. Arbete i amatörgrupp innebär ett aktivt umgänge med andra människor och en chans att motverka den passivitet som t ex massproducerad kultur inbjuder till. Mot passivt lyssnande och konsumerande ställs aktivitet och eget skapande. Detta är speciellt viktigt när det gäller barn och ungdom".

4 UTVECKLINGEN AV VISSA STATLIGA STÖD

En översiktlig sammanställning av olika statliga bidrag till organisationer och reglerna för dessa bidrag har presenterats av kommundepartementet i skriften "Statliga anslag till folkrörelserna" 1978.x) I en samtidigt utgiven skrift "Statliga bidrag till folkrörelser och organisationer" redovisades de olika statliga bidragen i sifferform.

Av kommundepartementets sammanställning framgår att närmare 1,7 miljarder kronor utbetalades i kontanta statliga bidrag till olika föreningar och organisationer under 1977/78. Alla statsdepartement utom ett (ekonomidepartementet) hade särskilda statsbidrag till organisationer upptagna i sina huvudtitlar. Sammanlagt 38 myndigheter, centrala verk och andra organ handlägger enligt kommundepartementets kartläggning frågor om bidrag till organisationer och folkrörelser. Ett sextiotal olika statsbidrag redovisades.

Av kommundepartementets skrifter framgår dessutom att villkoren för olika bidrag varierar. Organisationer med en mångsidig och varierande verksamhet kan också få bidrag från olika anslag och myndigheter.

En positiv följd av den ökade förståelsen från samhällets sida då det gäller värdet av organisationernas insatser och verksamhet är att samhällets stöd till folkrörelserna kraftigt ökat de senaste åren. Det gäller i stort sett alla områden där bidrag utgår. Som exempel kan nämnas att de generella statliga bidragen till ungdomsorganisationerna ökat från 29,7 milj kr 1971/72 till 132,6 milj kr 1979/80.

x) Har även utkommit 1979 .

Samtidigt med att samhällets stöd ökat har emellertid också antalet bidrag blivit allt större. En utveckling som kännetecknat 1970-talet är att vi successivt fått ett ökat antal s k projektbidrag med öronmärkt stöd för olika särskilt angivna ändamål. Det har fått till följd att bilden av bidrag till vissa grupper av organisationer ibland har uppfattats som svåröverskådligt.

Projektstödet har bl a omfattat följande områden:

- Information i alkohol- och narkotikafrågor
- Omsorg om särskilda grupper
- Utvecklingsarbete och försöksverksamhet
- U-landsinformation
- Biståndsarbete
- Filmvisning i nya former
- Utställningsverksamhet
- Stöd till anläggningar
- Olika kulturella ändamål

De sammanlagda projektbidragen uppgick 1978/79 till 318 milj kr (jämför sammanställning på sid 23).

En grupp av organisationer som har fått vidkännas en snabb utveckling när det gäller olika former av statsbidrag är ungdomsorganisationerna. Här skall ges en kortfattad översikt över utvecklingen av de bidrag som de senaste åren helt eller delvis stått till förfogande för ungdomsorganisationerna.

Samtidigt med att ett nytt centralt stöd och ett nytt ledarutbildningsbidrag infördes för ungdomsorganisationerna fr o m 1969 beslöts om ett särskilt anslag för verksamhet inom speciella ungdomsgrupper och till utveckling av nya verksamhetsformer. Detta sistnämnda anslag omvandlades

fr o m budgetåret 1975/76 till ett särskilt bidrag för försöksverksamhet och utvecklingsarbete inom ungdomsorganisationer. Bidraget upphörde fr o m 1978/79.

Från och med 1971 gjordes det s k fritidsgruppsstödet om till ett rent sammankomstbidrag, varvid bidraget till ungdomsorganisationernas lokala verksamhet inrättades. Detta år började också bidrag att delas ut ur allmänna arvsfonden till försöksverksamhet med fritidsaktiviteter för barn i åldern 7-12 år (den s k "året-runt-verksamheten"). Stöd utgick till sådan verksamhet t o m 1975.

Från och med 1972 har särskilda medel fördelats från statens ungdomsråd till upplysningsverksamhet i alkohol- och narkotikafrågor. Senare kom också ett kompletterande anslag till informationsverksamhet på alkoholområdet med socialstyrelsen som tillsynsmyndighet.

Sedan 1973 har från socialstyrelsen utgått arvsfondsmedel för försöksverksamhet med sommaraktiviteter.

1978 och 1979 har socialstyrelsen också disponerat medel för försöksverksamhet med fritidsaktiviteter.

Av det statsbidrag som utgick till allmän fritidsverksamhet i kommuner 1977/78 fick ungdomsorganisationerna stöd till sin verksamhet både centralt och lokalt.

Slutligen kan nämnas att statens ungdomsråd fördelat bidrag till särskilda försöksprojekt i Olofsträm, Köping, Mölndal och Östersund 1972-74, i Gävle 1975-77 samt i Finspång och Västerås fr o m 1978.

Ett annat område där utvecklingen gått snabbt när det gäller statliga bidrag är kultursektorn. Statens kulturråd fördelar bidrag ur ett flertal olika anslag till skilda grupper av organisationer. Även vissa ungdomsorganisationer har fått

del av bidragen från statens kulturråd. Dessutom utgår stöd från Förmedlingsbyrån för kulturprogram till olika program inom föreningslivet.

Från och med 1977 finns också tre olika former av tidskriftsstöd som organisationer kan få del av. Presstödsnämnden fördelar statligt stöd till organisationstidskrifter (57,5 milj kr 1979/80). Statens kulturråd ger bidrag till kulturtidskrifter (7 760 000 kr 1979/80), medan statens invandrarverk är ansvarig myndighet för statligt stöd till tidningar på andra språk än svenska (3 500 000 kr 1979/80).

Vissa ansatser har på senare år gjorts för att få till stånd en samordning och reformering av det statliga stödet till organisationer. Från och med 1975 sammanfördes t ex bidragen till ungdomsorganisationernas centrala verksamhet och ledarutbildning till ett enda centralt stöd. Från och med 1978 fördes de särskilda medel som fanns för försöksverksamhet och utvecklingsarbete inom ungdomsorganisationerna in under det centrala stödet till dessa organisationer. Olika bidragsgivande myndigheter har också kontinuerligt sett över villkoren för de bidrag de haft att fördela.

De initiativ som hittills tagits för att se över den statliga bidragsgivningen har emellertid i allmänhet varit begränsade till en viss typ av bidrag och organisationer. Fortfarande präglas den statliga bidragsgivningen av en stark splittring. Detta har gett upphov till ett flertal krav på åtgärder för förenkling och en övergripande samordning av statens stöd till organisationslivet.

FÖRTECKNING ÖVER PROJEKTBIDRAG (Tusental kronor)

Departement	Bidrag/ändamål	Anslagsbelopp 1977/78	1978/79
JU	Frivård, kontaktverksamhet	119	131
UD	Bilateralt utvecklingsarbete, enskilda organisationer	70 000	90 000
	Information genom enskilda organisationer	9 900	10 700
S	Allmänna arvsfonden	40 700	40 000(ca)
	Hälsovårdsupplysning	1 470	1 620
	Rehabilitering av alkohol- eller narkotikaskadade	3 100	3 575
	Alternativa behandlingsformer för missbrukare bland ungdomsvårdsskoleelever		
	Upplysning och information på alkoholområdet		
	Socialstyrelsen	2 500	5 000
	Statens ungdomsråd	4 000	4 000
	Kulturprogram inom föreningslivet	15 665	16 915
U	Experiment och utvecklingsarbete inom kulturell verksamhet bland amatörer	2 000	2 000
	Amatörensemblers utlandsturneer	293	310
	Konferenser, kurser, gästspel, festivaler, vissa turneer och studiebesök	490	565
	Försök med filmvisning i nya former	1 327	1 730
	Läsfrämjande åtgärder bland barn och ungdom	200	200
	Kulturellt utbyte med utlandet	549	586
	Uppsökande verksamhet på arbetsplatser m m	15 000	25 000
	Folkrörelseforskning	1 000	1 100
Jo	Miljövårdsinformation	1 025	1 125
	Anläggningsstöd till idrotten	36 370	35 400
A	Invandrar- och minoritetsorganisationer	2 100	3 100
Kn	Bidrag till anskaffande av lokaler för trossamfund	9 000	10 000
BO	Stöd till allmänna samlingslokaler	45 137	64 729
	Summa kr	261 945	317 786

5 PRINCIPER OCH NORMER FÖR BIDRAGSGIVNINGEN

En huvudprincip för samhällets stöd till folkrörelser och organisationer är att staten ger bidrag till riksorganisationer, landsting till regionala organisationer samt kommuner till lokala föreningar och klubbar.

Det finns dock ett flertal undantag från denna huvudprincip. Statsbidraget till ungdomsorganisationernas lokala verksamhet t ex skall i sin helhet komma det lokala föreningslivet till del. Det står klart uttryckt i bestämmelserna för bidraget. Olika bidrag som utgått ur allmänna arvsfonden - t ex stödet till sommaraktiviteter - har främst avsett verksamhet som bedrivs av kommuner och lokala föreningar. Vissa bidrag till verksamhet lokalt fördelas också av statens kulturråd - exempelvis bidrag till experiment och utvecklingsarbete bland amatörer.

I den debatt som förts om samhällets stöd till folkrörelser och organisationer har ofta talats om å ena sidan generella bidrag och å den andra projektbidrag. Generella bidrag är sådana som är automatiskt verkande och som utgår med på förhand bestämnda belopp. Exempel på sådana anslag är bidragen till ungdomsorganisationernas centrala och lokala verksamhet. Projektbidrag är specialdestinerade för olika typer av projektverksamhet och fördelas efter jämförande bedömning av ansökningar om medel. Exempel på och en sammanställning av projektstöd återfinns i föregående avsnitt.

Debatten har ofta gällt argument för och emot systemet med projektbidrag. Vi skall här kortfattat ange några av de synpunkter som anförts.

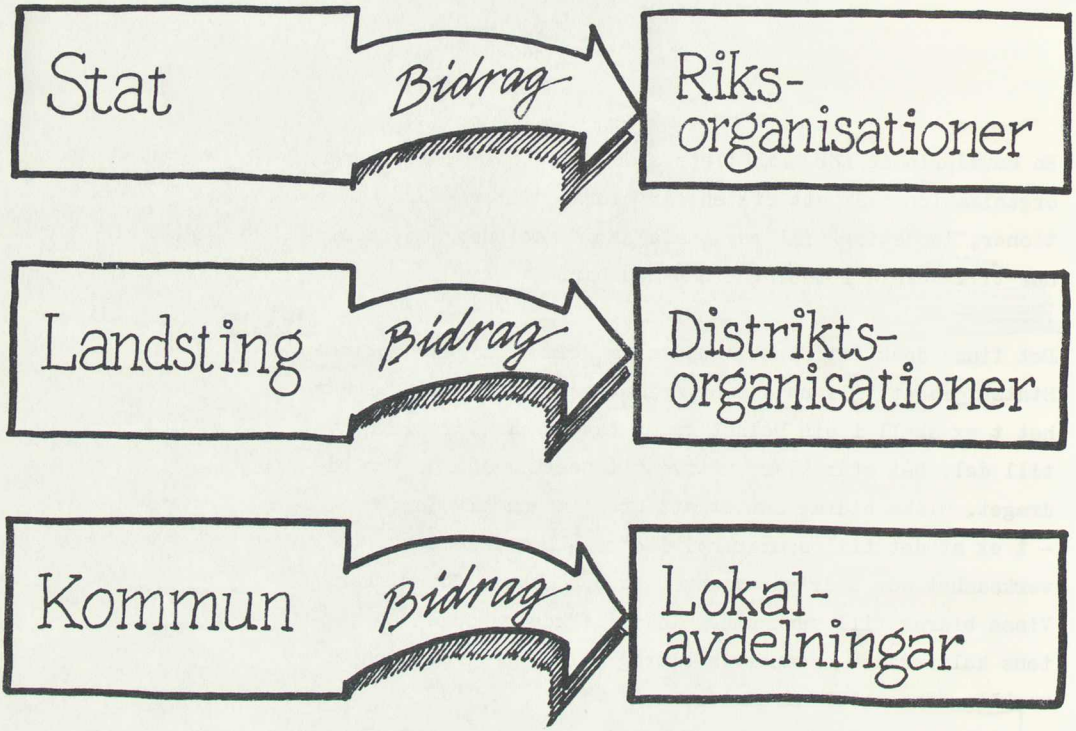

Ovanstående skiss illustrerar huvudprincipen för samhällets stöd till folkrörelserna. Ett flertal undantag finns dock från denna huvudprincip, t ex bidraget till ungdomsorganisationernas lokala verksamhet samt flertalet av projektbidragen.

Ett argument för projektbidrag är att de kan medverka till att få igång aktiviteter på områden där det finns särskilda behov av insatser. Genom projektbidrag har det också varit lättare att frigöra medel för sådana ändamål som samhället funnit angelägna att ge stöd åt.

De som varit kritiska mot projektbidragen har hävdat, att dessa styr och likriktar organisationernas verksamhet till aktiviteter som myndigheterna bestämmer. Det har också ansetts, att projektstöden försvårar för organisationerna att bedriva en verksamhet som har kontakt med de verkliga behoven och med förutsättningar få en lokal och varaktig förankring. Ett annat ofta anfört argument mot projektbidragen är att de ger upphov till byråkrati inom både organisationer och myndigheter.

En allmän tendens som f n kan iakttas är att utvecklingen i stort går mot en avveckling av olika specialdestinerade bidrag och emot en statlig styrning överhuvudtaget. Det gäller även andra områden än bidrag till folkrörelser och organisationer.

Kommunalekonomiska utredningen (KEU 76) föreslog i sitt delbetänkande "Översyn av de speciella statsbidragen till kommunerna" (SOU 1977:48) att vissa speciella statsbidrag skulle slopas och att kommunerna och landstingskommunerna i stället skulle tillföras medel i mer generella former. Ett stort antal remissinstanser ställde sig bakom det förslaget. I regeringens proposition 1978/79:95 (Den kommunala ekonomin) instämde föredragande statsrådet Ingemar Mundebo i utredningens principer för bidragsgivningen. Han uttalade sig också för att ett antal speciella statsbidrag avvecklas och att nya speciella bidrag till kommuner och landstingskommuner endast bör införas i undantagsfall. Statsrådet ansåg också att ett slopande av vissa specialdestinerade bidrag är ett verksamt sätt att minska byråkrati och krångel såväl för staten som för kommuner och landstingskommuner. Riksdagen

anslöt sig till den principiella syn på de specialdestinerade bidragen som redovisades i propositionen.

Det kan också nämnas att statskontrollkommittén f n ser över de särskilda statliga bidragen till kommunerna i syfte att finna förenklingar. Enligt vad som erfarits överväger kommittén olika förslag som syftar till att förenkla statsbidragen till kommuner och ta bort onödiga kontrollbestämmelser.

År 1977 genomförde kommundepartementet en enkät till statsdepartementen om samhällets ekonomiska stöd till folkrörelser. Av svaren på enkäten framgick att det saknades klart angivna normer för ett stort antal statliga bidrag till organisationslivet. Brist på klara normer för bidragsgivningen innebär planering och möjligheter att få stöd utan medför dessutom risker att organisationer kan bli alikartat behandlade.

När det gäller normer för bidrag har både kommuner och landsting en annorlunda utgångspunkt än staten. Kommunförbundet och landstingsförbundet har var för sig utarbetet förslag på riktlinjer för bidragsgivning med ett begränsat antal bidrag. Förbundens förslag har också i stor utsträckning helt eller delvis godtagits.

I samband med den nämnda enkäten angavs olika slag av normer för bidragsgivningen. Följande olika alternativ nämndes:

- enligt riksdagsbeslut
- enligt Svensk författningssamling
- enligt regleringsbrev
- "efter ansökan"
- enligt bestämmelser av vederbörande myndighet eller fördelningskommitté
- speciella ändamål
- enligt särskild kungörelse

Av detta framgår också att olikheter råder i fråga om vem som fastställt bidragsnormer i den mån sådana finns. I vissa fall är det regering eller riksdag, i andra fall de bidragsfördelande myndigheterna själva.

Mera konkret går det att tala om fyra olika typer av normer för bidragsgivning. Kortfattat kan dessa beskrivas på följande sätt:

1 Automatiskt verkande bidragssystem, vilket innebär att bidragsbelopp utgår efter vissa fastställda beräkningsgrunder. Sådana bidrag kan basera sig på antalet medlemmar eller antalet genomförda aktiviteter. Exempel är de generella bidragen till ungdomsorganisationerna samt organisationsstödet till vissa nykterhetsorganisationer.

2 Bidrag med av regeringen på förhand fastställda belopp för bidragsberättigade organisationer. Exempel är stödet till frivilliga försvarsorganisationer.

3 Bidrag som bygger på någon form av budgetbehandling. Exempel är det stöd som utgår från Sveriges riksidrottsförbund till specialförbunden inom RF. Det kan också nämnas att vissa kommuner - t ex Mölndal och Växjö - gått över till fördelning av bidrag med hänsyn till organisationernas planerade verksamhet för kommande kalenderår. Vid ansökan inlämnar organisationerna sina budgetar till fritidsförvaltningen.

4 Bidragsgivning efter fri prövning. Exempel är flertalet av projektbidragen samt stödet till centrala amatörorganisationer.

För att få underlag för en rättvis bedömning vid fördelning av bidrag i samband med budgetbehandling eller fri prövning krävs en omfattande och ofta administrativt betungande redovisning från organisationerna själva. Å andra sidan kan en budgetbehandling med krav på redovisning av planerad verksamhet innebära fördelar för organisationerna genom att dessa kan få rutiner för en bättre planering av sin kommande verksamhet. En sådan rutin ställer emellertid krav på att organisationerna har en väl utbyggd administrativ apparat och kan, särskilt för barn- och ungdomsorganisationer, innebära en stor belastning för verksamheten.

6 DEN STATLIGA ADMINISTRATIONEN AV BIDRAG TILL ORGANISATIONER

Som tidigare nämnts handläggs, enligt kartläggning gjord av kommundepartementet, frågor om bidrag till organisationer och folkrörelser av 38 olika myndigheter, centrala verk och andra organ. I kontanta statliga bidrag till föreningar och organisationer utgick 1978/79 drygt 2 miljarder kronor.

En ofta påtalad brist vad gäller statens stöd till organisationer är att någon övergripande samordning av bidragsgivningen ännu inte kommit till stånd. Det innebär bl a olika regler och villkor för bidragsgivningen och svårigheter för organisationerna att hålla sig informerade om skilda bidrag.

Vi skall här ge några exempel på hur den statliga bidragsgivningen är uppdelad.

Bidragen till ungdomsorganisationernas centrala och lokala verksamhet fördelas av statens ungdomsråd. Rådet har också sedan 1972 fördelat medel för alkohol- och narkotikainformation inom främst ungdomsorganisationer. Särskilda bidrag till projektverksamhet inom bl a ungdomsorganisationer har också utgått från socialdepartementet genom fördelning av medel ur allmänna arvsfonden. Det gäller bl a verksamhet med sommaraktiviteter, försöksverksamhet med särskilda fritidsaktiviteter och information på alkoholområdet. Bidrag till vissa ungdomsorganisationer har dessutom utgått från SIDA (till biståndsverksamhet och u-landsinformation) samt statens kulturråd (till experiment och utvecklingsarbete).

Idrottsrörelsen får organisationsstöd från jordbruksdepartementet. Medlen fördelas till specialförbunden och vissa utanför idrotten stående organisationer av Sveriges riksidrottsförbund (RF). Lokalt aktivitetsstöd till idrotten utgår från statens ungdomsråd. Idrotten har också i viss utsträckning fått projektstöd från socialdepartementet (allmänna arvsfonden). Från statens naturvårdsverk utgår bidrag till idrotts- och friluftsanläggningar som ägs av organisationer eller kommuner.

Det beloppsmässigt största bidraget till folkrörelser är stödet till studiecirkelverksamhet (593,5 milj kr 1978/79). Tillsynsmyndighet för bidraget är skolöverstyrelsen (SÖ). Innan bidragen till ungdomsorganisationernas centrala och lokala verksamhet fördes över till statens ungdomsråd fördelades dessa av SÖ. Utöver studiecirkelbidraget är SÖ nu tillsynsmyndighet för följande bidrag till organisationer: bidrag till vissa organisationers centrala kursverksamhet, organisationsstöd till vissa nykterhetsorganisationer, bidrag till centralförbundet för alkohol- och narkotikaupplysning samt bidrag till vissa elevorganisationer. Det kan nämnas att också statens ungdomsråd fördelar bidrag till elevorganisationer.

Även stöd till organisationernas internationella kontakter utgår från ett flertal anslag. Förutom de tidigare nämnda SIDA-bidragen kan följande anslag nämnas: B 4 Bidrag till kulturverksamhet inom organisationer, anslagsposten vissa internationella organisationer, G 1 Kulturellt utbyte med utlandet. G 3 Bidrag till internationella kongresser i Sverige och G 8 Bilateralt nordiskt kultursamarbete.

Ett problem som upplevts av vissa organisationer i samband med internationell verksamhet är, att organisationer vilka är anslutna till studieförbund ej kan få bidrag för u-landsinformation direkt från SIDAs anslag för detta ändamål.

Ytterligare ett exempel på uppslittringen av bidragsgivningen är att statsbidrag till organisationsskrifter f n fördelas av tre olika myndigheter (jämför avsnitt 4).

I ett flertal fall råder osäkerhet om - eller kan diskuteras - ur vilket anslag eller från vilken myndighet bidrag skall utgå till vissa organisationer. Detta problem bar bl a uppmärksammats i samband med ansökningar hos statens ungdomsråd om att bli godkänd som bidragsberättigad ungdomsorganisation. Rådet har vid behandling av sina petita prövat ansökningar från ett flertal grupper av organisationer som inte gått att klassificera som ungdomsförbund - t ex miljöorganisationer, radioorganisationer, organisationer med inriktning på viss kulturell verksamhet samt organisationer med huvudsaklig inriktning på internationella aktiviteter. Vissa av dessa organisationer har uppfyllt de krav som gäller i fråga om medlemmar och spridning, men de har på grund av sin verksamhetsinriktning inte ansetts kunna godkännas som ungdomsorganisation. Det gäller bl a Kontaktnätet för icke kommersiell kultur och Riksförbundet Unga Musikanter (RUM), vilka hittills fått statsbidrag från statens Kulturråd.

I sin petita för 1979/80 anförde statens ungdomsråd följande beträffande dessa båda organisationer:

"Enligt rådets mening bör det ifrågasättas om organisationer med den verksamhetsinriktning som kontaktnätet och RUM har, också skall få bidrag från anslaget till ungdomsorganisationernas centrala verksamhet. Denna fråga om huvudmannaskap bör enligt rådet ytterligare utredas. Statens ungdomsråd har när det gäller ansökningar från Kontaktnätet och RUM haft överläggningar med statens kulturråd. Kulturrådet har i sin petita för 1979/80 framhållit att behovet är stort av en kraftig uppräkning av bidragen till amatörorganisationer och arrangerande musikföreningar. Statens ungdomsråd anser i likhet med kulturrådet att det är väsentligt med en förstärkning av det stöd som nu utgår till den verksamhet Kontaktnätet och RUM bedriver. Med ett sådant förstärkt stöd från kulturrådet bör enligt statens ungdomsråd bidrag ej utgå till Kontaktnätet och RUM från anslaget till ungdomsorganisationernas centrala verksamhet".

Ett problem för dessa båda organisationer - förutom frågan om myndighetstillhörighet - är att de ej kan få bidrag från landsting och kommuner i samma utsträckning som ungdomsorganisationer, trots att deras verksamhet i många avseenden kan jämföras med den inom ungdomsorganisationer. För anslag från landsting och kommuner ställs nämligen ofta krav på att distriktorganisationen och lokalavdelningen skall tillhöra en statsbidragsberättigad ungdomsorganisation.

De problem som ovan redovisats för Kontaktnätet och RUM gäller i stort sett också för miljö- och radioorganisationer.

I detta sammanhang bör också uppmärksammas de utanför Sveriges riksidrottsförbund stående organisationer som får statsbidrag genom RF. Det är följande organisationer:

Cykel- och mopedfrämjandet, De svenska lantliga ryttarföreningarnas centralförbund. Friluftsfrämjandet, Ridfrämjandet, Svenska båtunionen, Svenska livräddningssällskapet/Simfrämjandet, Svenska pistolskytteförbundet, Svenska ponnyföreningen och Sveriges fritidsfiskares riksförbund.

Sammanlagt utgick 7 435 000 kronor i organisationsstöd till dessa under 1978/79. Vid olika tillfällen har framförts önskemål från organisationerna om en omprövning av frågan gällande huvudmannaskap för bidragsgivningen.

Exempel finns också på att bidrag av typen organisations- eller kanslistöd utgår till samma organisation eller till moder- och ungdomsorganisation från olika anslag. Följande iakttagelser kan noteras:

- Vissa invandrarorganisationer får verksamhetsbidrag från statens invandrarverk och samtidigt bidrag ur stöden till ungdomsorganisationerna från statens ungdomsråd.

SOCIALST
UNGDOMSRÅDET
KULTURRÅDET
INVANDRARV.
NATURVÅRDSV.
PRESSTÖDSN.

- Vissa nykterhetsorganisationer får dels organisationsstöd från samarbetsnämnden får fördelning av statsbidrag till nykterhetsorganisationer m fl, dels stöd från bidragen till ungdomsorganisationerna.

- Vissa handikapporganisationer får bidrag till allmän verksamhet från socialdepartementet (efter förslag av statens handikappråd) och bidrag till central och lokal ungdomsverksamhet från statens ungdomsråd. Ett par, men inte alla handikapporganisationer, har sätskilda ungdomsförbund.

- Vissa frivilliga försvarsorganisationer som får statsbidrag från anslaget till dessa under försvarsdepartementet har ungdomsorganisationer som får bidrag från statens ungdomsråd.

Nämnas kan att en översyn pågår inom Försvarsstaben angående bidragen till de frivilliga försvarsorganisationerna. Härvid ifrågasätts om samtliga de organisationer som nu får bidrag från anslaget F 19 Frivilliga försvarsorganisationer verkligen skall hära hemma i bidragshänseende under detta anslag.

I den enkät som kommundepartementet gjorde 1977 till statsdepartementen om det ekonomiska stödet till folkrörelser ombads departementen uppskatta hur stora personalresurser omräknat i övrigt administrera det statliga stödet till folkrörelserna inom departement och underlydande myndigheter. Med ledning av de uppgifter som härvid inkom samt senare informationer kan antalet årsarbetskrafter uppskattas till drygt 100.

Det är särskilt de s k projektbidragen som kräver personella resurser och omfattande administrativ handläggning. En erfarenhet däremot av hanteringen av bidragen till ungdomsorganisationerna är att generella stöd kan vara förhållandevis smidiga att administrera. Som exempel kan anföras att statens ungdomsråd kunde ta över handläggningen från SÖ av bidragen till ungdomsorganisationernas centrala och lokala verksamhet (sammanlagt 132,6 milj kr 1979/80) utan någon som helst personalförstärkning för ändamålet. Ett annat statsbidrag som är förhållandevis enkelt att administrera är anslaget till vissa nykterhetsorganisationer vilket - liksom det centrala stödet till ungdomsorganisationerna - utgår efter antalet medlemmar.

7 ORGANISATIONER UTANFÖR DE STATLIGA BIDRAGSSYSTEMEN

Statligt stöd till central verksamhet utgår till ett flertal typer av organisationer - t ex centrala amatörorganisationer, frivilliga försvarsorganisationer, handikapporganisationer, idrottsorganisationer, invandrarorganisationer och ungdomsorganisationer. Alltjämt finns dock grupper av organisationer som står utanför möjligheterna att få generella, återkommande statliga bidrag trots att de uppfyller kravet på riksomfattande spridning.

I det följande ges exempel på sådana typer av organisationer.

7.1 Miljöorganisationer

Som en följd av debatten om energi- och miljöfrågorna har under 1970-talet bildats ett flertal riksomfattande miljöorganisationer, vilka i allmänhet uppstått genom samgående av lokala aktionsgrupper. Framväxten av dessa organisationer har skildrats i bolken "Kampen för miljön" (Centrum för tvärvetenskap, 1979) Härutöver finns vissa äldre organisationer med naturskydd och naturvård som en central del i verksamheten.

De statsbidrag som står till förfogande för organisationer med inriktning på natur- och miljövårdsarbete är i huvudsak följande:

- Bidrag från anslaget H4 Miljövårdsinformation till verksamhet och för naturvårdsupplysning inom Svenska naturskyddsföreningen, Riksförbundet för hembygdsvård och Svenska förbundet för koloniträdgårdar och fritidsbyar

- Bidrag från anslaget H4 Miljövårdsinformation - anslagsposten Viss övrig information - efter särskilt regeringsbeslut (jordbruksdepartementet)
- Bidrag till Riksförbundet för hembygdsvård dels ut anslaget B4 Bidrag till kulturverksamhet inom organisationer, anslagsposten Centrala amatörorganisationer, dels ut anslaget B41 Riksantikvarieämbetet, förvaltningskostnader
- Vissa bidrag ur jaktvårdsfonden

Frågan om ett särskilt statligt stöd till organisationer med inriktning på miljövård har tidigare behandlats av Statens naturvårdsverk i samband med redovisning av Kungl Maj:ts uppdrag 1974-06-28 om statligt stöd till hembygdsföreningar för aktiva miljövårdsinsatser. I skrivelse 1975-11-18 till statsrådet och chefen för jordbruksdepartementet ansåg naturvårdsverket, att det statliga stödet till miljövårdsinformation borde ändras så att det ges till riksorganisationer inriktade på miljövård samt utgå direkt till dessa. I sin anslagsframställning för 1976/77 föreslog naturvårdsverket, att det stöd som utgår från anslaget: Information inom miljövårdsområdet ändras till ett rent organisationsstöd under ett nytt anslag förslagsvis benämnt: Bidrag till vissa naturvårdsorganisationer. Ett sådant förfarande skulle underlätta administrationen av medlen, ansåg naturvårdsverket.

De bidragsbelopp som utbetalats ur nyss nämnda anslag för 1978/79 har fördelat sig på följande sätt:

<u>Bidrag till naturvårdsupplysning</u>	
Svenska Naturskyddsföreningen	630 000
Riksförbundet för hembygdsvård	350 000
Svenska förbundet för koloniträdgårdar	45 000
<u>Bidrag efter särskilt regeringsbeslut</u>	
Jordens vänner	45 000
Miljöförbundet	35 000
Miljöcentrum och Miljögruppernas riksförbund	30 000
Svenska förbundet för koloniträdgårdar och fritidsbyar	5 000

Bidrag till kulturverksamhet inom organisationer	
Riksförbundet för hembygdsvård	34 000
Riksantikvarieämbetet, förvaltningskostnader	
Riksförbundet för hembygdsvård	156 000
Bidrag ur Jaktvårdsfonden	
Svenska Jägareförbundet	11 110 000
Länsjaktvårdsföreningarna	3 206 000
Svenska naturskyddsföreningen	250 000

Det kan nämnas att administrationen på jaktområdet kommer att behandlas särskilt i det arbete som bedrivs inom Jakt- och viltvårdsberedningen.

I samband med det genomförda utredningsuppdraget har anordnats ett möte med miljövårdsorganisationer m fl för diskussion om bidragsfrågor.

Följande organisationer var representerade vid sammankomsten, som ägde rum i riksdagshuset den 7 mars 1979: Framtiden i våra händer, Friluftsfrämjandet, Jordens vänner, Miljöförbundet, Miljögruppernas riksförbund (MIGRI), Riksförbundet för Hembygdsvård, Svenska naturskyddsföreningen, Svenska förbundet för koloniträdgårdar och fritidsbyar, Sveriges fritidsfiskares riksförbund samt Älvräddarnas samorganisation. Utredningen har också särskilt haft kontakter med Sveriges fältbiologiska ungdomsföreningen. Uppgifter om inriktning, medlemsantal m m hos vissa av dessa organisationer lämnas på sid

Vid de diskussioner som fördes vid nyssnämnda sammankomst uttalade sig flertalet organisationer för ett fast, obundet statligt stöd till central verksamhet.

Efter sammankomsten har också några organisationer skriftligt lämnat synpunkter till utredningen på frågan om ett eventuellt nytt statligt stöd till miljöorganisationer.

Svenska naturskyddsföreningen (SNF) har därvid anfört, att när det gäller kretsen av bidragsberättigade organisationer i ett nytt bidragssystem måste minimikrav ställas på organisatorisk stabilitet, medlemskader, geografisk spridning, kontroll av medlemsförvaltning m m.

Bidraget bör enligt naturskyddsföreningen vara konstruerat som ett organisationsbidrag, som får anvädas efter den mottagande organisationens gottfinnande. Bidraget bör utgå enligt någon generell form, t ex antalet medlemmar. Ett nytt bidragssystem får dock inte medföra att SNF får ett försämrat stöd, understryker naturskyddsföreningen vidare.

Framtiden i våra händer anser, att ett fast stöd till central administration bör finnas som alternativ till projektbidrag. Organisationen framhåller att det nu krävs mycket energi för att söka statligt stöd från olika myndigheter och att utforma projektet som passar in i prioriterade områden. Detta hämmar den egentliga utåtriktade verksamheten, säger Framtiden i våra händer.

Älvräddarnas samorganisation välkomnar ett statligt stöd som kan bidra till att täcka kostnader för ett centralt kansli.

Jordbruksdepartementet har enligt beslut 1979-03-12 överlämnat till utredningen det tidigare nämnda uppdraget angående ett statligt stöd till hembygdsföreningar för aktiva miljövårdsinsatser.

GH

Framtiden i våra händer

Inriktning och verksamhet

Målsättningen är att arbeta för solidaritet med världens fattiga, varvid u-ländernas behov är utgångspunkten. Rörelsen arbetar också för en bättre hushållning med ändliga resurser. Organisationen är en svensk avläggare till den norska folkrörelsen med samma namn.

Bildad

1976

Antal medlemmar

Ca 2 300

Regional och lokal organisation

Ca 30 lokala grupper

Tidskrift

Ny livsstil (norsk) jämte medlemsblad

Samhällsbidrag 1978/79

- - -

Antal anställda centralt

1 1/2 tjänst

Jordens vänner

Inriktning och verksamhet

Miljöorganisation

Bildad

1971

Antal medlemmar

Ca 3 000

Regional och lokal organisation

Lokalgrupper och kontaktgrupper (små lokalgrupper) i Hela landet.

Tidskrift

Jordvännen, medlemstidning utkommer med 6 nummer/år.

Samhällsbidrag 1978/79

Ca 100 000 kronor för särskilda projekt

Kostnader för central verksamhet

Ca 50 000 kronor

Antal anställda centralt

3 personer deltid

Miljöförbundet

Inriktning och verksamhet

Riksorganisationen för 75 lokala miljögrupper och för enskilda personer som arbetar med miljöfrågor. Arbetar främst med frågor rörande energi, trafik, skog och arbetsmiljö. Har utarbetat miljörörelsernas alternativa energiplan i samarbete med Jordens Vänner och Fältbiologerna. Stående inslag i verksamheten är miljöläger.

Bildat

1976 av de miljögrupper som lämnat MIGRI

Antal medlemmar

Drygt 10 000

Regional och lokal organisation

75 lokala miljögrupper

Tidskrift

Miljötidningen med åtta nummer per år

Samhällsbidrag 1978/79

Engångsbidrag från Energisparkommittén

Kostnader för central verksamhet

93 221 kr 1977

Antal anställda centralt

Fem personer varav en t v betald av Länsarbetsnämnden i Uppsala län och tre knutna till förbundets tidning.

Miljögruppernas riksförbund (MIGRI)

Inriktning och verksamhet

Samarbets- och serviceorgan för miljöintresserade organisationer. Aktion i kostfrågor, kampanjer mot miljögifter och mot kärnkraft.

Bildat

1971

Antal medlemmar

Medlemsbegreppet kan f n ej preciseras

Regional och lokal organisation

Ca 25 grupper anslutna till förbundet

Tidskrift

Miljö och framtid, som utges av stiftelsen Miljö och Framtid

Kostnader för central verksamhet

Personal och lokaler tillhandahålles av stiftelsen MILJÖ-CENTRUM

Riksförbundet för hembygdsvård

Inriktning och verksamhet

Främjande av svensk miljö- och landskapsvård samt bygdekultur. Riksorganisation för den svenska hembygdsrörelsen.

Bildad

1916

Antal medlemmar

I lokala hembygdsföreningar beräknat till 400 000. Dessutom ca 4 000 direktanslutna medlemmer.

Regional och lokal organisation

24 läns/landskapsförbund, vilka som medlemmar har ca 1 300 lokala hembygdsföreningar.

Tidskrift

Bygd och natur - tidskrift för hembygdsvård

Samhällsbidrag 1978/79

Statens naturvårdsverk för miljövårdsupplysning	350 000:-
Riksantikvarieämbetet för upplysningsverksamhet	228 000:-
Statens Kulturråd för förbundsverksamhet	30 000:-
Tidskriftsnämnden (avser 1977)	11 380:-
Statens Kulturråd - Kulturtidskriftsstöd	23 000:-

Antal anställda centralt

2 heltidstjänster, 1 deltid, 2 timanställda samt 4 AMS-avlönade tjänstemän

Svenska förbundet för koloniträdgårdar och fritidsbyar

Inriktning och verksamhet

Verka för att nya koloniträdgårdar och fritidsbyar skapas och områden härför tas med i general-, områdes- och stadsplaner samt att befintliga områden bibehålles. Påverka lagstiftning i för koloniträdgårdsrörelsen viktiga frågor. Stödja anslutna föreningar i deras verksamhet. Via press, radio och TV sprida kännedom om koloniträdgårdsrörelsen. Verka för en bättre boende- och fritidsmiljö samt goda relationer mellan människan och naturen.

Bildad

1921

Antal medlemmar

15 299

Regional och lokal organisation

Regional verksamhet i 8 regioner. Lokal verksamhet - 10 centralföreningar och 115 föreningar.

Tidskrift

Medlemstidskrift: Koloniträdgården 6 nr/år.

Samhällsbidrag 1978/79

Löneersättning från AMS	56 972:-
Naturvårdsverket	45 000:-
Statligt tidskriftsstöd	29 410:-

Kostnader för central verksamhet

422 065 kronor

Antal anställda centralt

1 halvtid och 1 3/4 tjänst

Svenska naturskyddsföreningen (SNF)

Inriktning och verksamhet

Naturskydd och naturvård. Kampanjer mot nedsmutsning av mark och vattendrag och mot användning av biocider i jord- och skogsmark. Propagerar mot ökad energiproduktion genom kärnkraft.

Bildad

1909

Antal medlemmar

Ca 66 000 direktanslutna samt 15 000 i anslutna föreningar.

Regional och lokal organisation

200 lokalkretsar på kommunal nivå samordnade i länsförbund.

Tidskrift

Sveriges Natur med sju nr/år. Dessutom en årsbok.

Samhällsbidrag 1978/79

630 000 kr fr från Naturvårdsverket till miljövårdsinformation; 250 000 kr från jaktvårdsfonden.

Kostnader för central verksamhet

6,3 milj kr

Antal anställda centralt

16 personer

Älvräddarnas Samorganisation (ÄLVS)

Inriktning och verksamhet

ÄLVS vill stoppa exploateringen av de få återstående strömmande vattendragen och sprida kunskap om miljö-, rekreations- och kulturvärden som organisationen anser förstörs om vattenkraftutbyggnaderna får fortsätta. Älvräddargrupperna samlas ca 4 gånger per år och utarbetar riktlinjer för gemensamma projekt, remissvar och aktioner.

Bildad

1974

Antal medlemmar

Ca 1 500

Regional och lokal organisation

ÄLVS är inte en centralorganisation i vanlig mening, utan en samarbetsform mellan 27 självständiga lokala älvräddargrupper från utbyggnadshotande älvdalar i hela landet.

Tidskrift

- -

Samhällsbidrag 1978/79

Industridepartementet 30 000:-
(Brochyr "Varför bevara våra älvar")

Kostnader för central verksamhet

ÄLVS har ingen central verksamhet (enl ovan). Kostnaden för material, porton och telefonsamtal under 1978 uppgick till drygt 18 000 kronor.

Antal anställda

- -

7.2 Radioorganisationer

Frågan om ett statligt stöd till radioorganisationer har varit uppe i olika sammanhang - bl a i en motion till riksdagen 1979 av Margit Odelsparr och Gösta Andersson (c). Ansökningar om statsbidrag till radioorganisationer har också prövats av statens ungdomsråd i samband med petitabehandling av bidragen till ungdomsorganisationerna.

Enligt vad utredningen erfarit finns f n fem radioorganisationer med riksomfattande spridning. Dessa är följande:

DX-alliansen
Frivilliga radioorganisationen (FRO)
Föreningen Sveriges Sändareamatörer (SSA)
Radioorganisationen Tellus
Svenska privatradioförbundet

Uppgifter om dessa organisationers verksamhet, medlemmar m m återfinns i bilagor i anslutning till detta avsnitt. Uppgifterna bygger på organisationernas egna redovisningar.

Av de nämnda organisationerna är det endast FRO som f n får reguljärt statligt verksamhetsstöd. FRO har för 1978/79 tilldelats 260 000 kronor till allmän ledning och förbandsverksamhet samt 1 435 000 kronor till utbildning ur anslaget F 19 Frivilliga försvarsorganisationer. Övriga organisationer har enbart fått statsbidrag i form av stöd till tidskrifter.

Till Riksförbundet DX-alliansen har tidigare utgått statligt stöd ur bidraget till ungdomsorganisationernas centrala verksamhet - senast 1976/77 då förbundet fick bidrag som s k tröskelorganisation.

I sin petita för 1979/80 behandlade statens ungdomsråd ansökningar om bidrag ur anslagen till ungdomsorganisationerna från fyra olika radioorganisationer. Det kan också nämnas att ett visst samarbete inletts mellan radioorganisationerna, vilket bl a tagit sig uttryck i samarbetsavtal mellan Tellus och DX-alliansen samt mellan FRO och SSA.

Utredningen har den 17 april 1979 haft en sammankomst med radioorganisationerna för diskussion om bidragsfrågor. Vid sammankomsten deltog alla nämnda organisationer utom FRO. Organisationerna framhöll under överläggningen att bl a bredden av deras verksamhet motiverar ett samhällsstöd. De påpekade att deras verksamhet inte enbart är knuten till begreppet "radio" - den omfattar också verksamhet av social karaktär med insatser bland handikappade, sjukvårds- och vägsamaritverksamhet, livräddning och skadebegränsning.

Från organisationerna uttalades också, att en lämplig stödform vore en konstruktion liknande den som gäller för bidraget till ungdomsorganisationernas centrala verksamhet. Det är dessutom viktigt, ansåg organisationerna, att få stöd även på det lokala planet.

Frivilliga radioorganisationen (FRO)

Syfte/målsättning

Att utbilda signalister till bl a tjänstgöring i hemvärnet.

Huvudsaklig verksamhet

- Grundutbildning för avtalspersonal, kompletteringsutbildning för värnpliktig och avtalsslutande personal i radiotelefoni och radiotelegrafi.
- Informationsverksamhet vid bl a utställningar.
- Utrustning av stationer.

Bildad

1945

Antal medlemmar totalt

Ca 4 000

Antal medlemmar 7-25 år

1 100

Regional och lokal organisation

FRO har lokalavdelningar i alla landstingskommuner.

Samhällsbidrag

1978/79 1 695 000 kronor ur bidraget F 19 Frivilliga försvarsorganisationer

Antal anställda centralt

Föreningen Sveriges sändareamatörer

Inriktning och verksamhet

En politiskt och religiöst obunden sammanslutning av personer som sysslar med radioexperiment på av statliga myndigheter upplåtna frekvensområden. SSA har bl a till ändamål

att tillvarataga medlemmarnas gemensamma intressen och befrämja en snabb utveckling av verksamheten att den består och vidgas.

att bland medlemmarna verka för ökade tekniska kunskaper och god radiotrafikkultur för att därigenom åstadkomma en kår av kunniga sändareamatörer.

Bildad

1925

Antal medlemmar

Äldre = 5 337
Ungdom = 1 624

Regional och lokal organisation

Landet är uppdelat i åtta distrikt enligt televerkets indelning. En distriktledare, DL och en vice DL leder verksamheten i resp distrikt (distrikts och samrådsmöten). Lokala klubbar spridda i samtliga landsting.

Tidskrift

QTC, tolv nummer/år

Samhällsbidrag

Distributionsstöd för 1978, 16 810 kronor

Kostnader för central verksamhet

Cirka 600 000 kronor varav cirka 560 000 kronor täcks av medlemsavgifter och resterande huvudsakligen genom räntor och viss försäljningsverksamhet.

Antal anställda (endast centralt)

2 st på heltid och 3 st på deltid.

SSA är anslutet till International Amateur Radio Union, IARU. Region I. Världen är indelad i tre regioner i likhet med Internationella Tele Union, ITU.

De nordiska länderna samarbetar inom ett organ, Nordiska Amatör Radio Unionen, NRAU.

Riksförbundet DX-alliansen (DX-ing = att lyssna på utländsk radio)

Inriktning och verksamhet

Internationellt kultur- och informationsutbyte via radiolyssnade. Förbundet skall sprida information om utlandslyssnandets möjligheter, verka som riksförbund, producera radioprogram (fast sändningstid i svenska programmet från Polens Radio, Deutschlandfunk, Köln och Andernas Röst, Ecuador), engagera utländska kringresande föreläsare, anordna träffar och internationella möten årligen, sälja utrustning till självkostnadspris, ge ut tidningar samt ta fram kurser för grundskolans Fritt Valt Arbete och SIA. Internationell verksamhet: Varje år i Sverige arrangeras stort internationellt radiomöte.

Bildad

1956 bildades DX-alliansen av ett antal svenska radioklubbar och slogs 1969 samman med Sveriges DX-Förbund till Riksförbundet DX-alliansen.

Antal medlemmar

2 281 vid årskskiftet 1978/79 (härav ca 65 procent under 25 år).

Regional och lokal organisation

Förbundet har 41 lokalavdelningar (klubbar). Lokalavdelningarna är indelade i distrikt omfattande 3-4 län, distrikten anordnar bl a regionala möten. Flera klubbar har också bildat lokala samarbetsgrupper då man samarbetar om t ex tidningsutgivning, närradio, lyssnarläger m m.

Tidskrift

Efter-Aktuellt, 10 nr á 40-72 sidor, offsettryckt, artiklar, reportage, konsumenttester, föreningsinformation, lyssnartips m m, STREDAK, 6 nr á 3-31 sidor med debatt och information om förbundets verksamhet (tillsänds alla funktionärer och lokalavdelningar). Flertalet lokalavdelningar ger dessutom ut egna tidningar.

Samhällsbidrag

Tidskriftsstöd 1978 7 035 kronor

Kostnader för central verksamhet

Enligt bokslut 78-12-31: 114 632 kr (omfattande kalenderåret 1978)

Antal anställda centralt

Genom samarbetsavtal med Svenska Radioföreningen Tellus utnyttjas sex arkivtjänster samt en tjänst som arbetsledare för central administration, tryckning, distribution etc.

Svenska Privatradioförbundet (SPRF)

Inriktning och verksamhet

Förbundets uppgifter är:

att vara en ideell riksorganisation inom privatradioverksamheten

att främja och utveckla privatradion som kommunikationsmedel och därvid tillvarata medlemmarnas gemensamma intressen

att initiera samt hjälpa och bistå klubbar och distrikt med dess verksamhet särskilt bland barn och ungdom

att representera Sverige i internationella privatradiofrågor.

Bildad

1970

Antal medlemmar

16 320 (1979-05-12)

Regional och lokal organisation

Distrikten är för närvarande i ett uppbyggnadsskede, ca 50 % klara. Lokalavdelningar - omfattar en klubb. (f n 138 klubbar)

Tidskrift

Svensk Privatradio utges med sex nummer per år och distribueras av postverket till alla medlemmar. Tidningen är TS-reviderad och har en medelnettoupplaga för 1978 av 15 626 exemplar.

Samhällsbidrag

Presstöd 1978/78 30 835 kronor

Kostnader för central verksamhet

271 981:95

Antal anställda centralt

- - -

Svenska radioföreningen Tellus

Inriktning och verksamhet

Föreningen är en ideell opolitisk sammanslutning av radiointresserade med ändamål att:

Dels svara för radiokommunikationer i samband med tävling och annat arrangemang

Dels biträda med radiokommunikation i samband med samhällsinsatser för livräddning eller skadebegränsning, såsom skallgång, spaningsverksamhet eller verksamhet av annan art.

Dels genom trafikledning, med ledning av bestämmelserna för radiotrafik, verka för att medlemmarnas radiotrafik sker med god radiodisciplin och korrekt handhavande av radioanläggning.

Dels bedriva ungdomsverksamhet, med såväl radio och handhavande, som allmän inriktning.

Dels bedriva verksamhet, som befrämjar aktiviteter för handikappade.

Dels verka för utvecklande av samaritverksamhet.

Bildad

1972

Antal medlemmar

Ca 5 000 direktanslutna medlemmar samt ett antal för närvarande ej specificerade kollektivt anslutna medlemmar.

Regional och lokal organisation

För närvarande 17 distrikt (landstingsområden) samt ett 40-tal regioner (avdelningar).

Tidskrift

Tellus-nytt 6 nr/år
Tellus Produkt-Info 6 nr/år

Samhällsbidrag

Tidskriftsstöd för Tellys-Nytt

Kostnader för central verksamhet

1978 290086:67

Antal anställda centralt

Tio anställda varav en kamrer och arbetsledare samt sex arkivanställda plus resterande beredskapsarbete för ungdom.

7.3 Kvinnoorganisationer

Sommaren 1977 gjordes i anslutning till utredningsuppdraget en enkät bland kvinnoorganisationer i syfte att få en bild över organisationsstrukturer hos dessa. Följande uppgifter framkom därvid.

Medlemsdefinition

Medlemsdefinitionen varierar. Det är i många fall oklart om med medlem avses betalande medlem eller deltagare i verksamhet.

Det bör också nämnas att ett flertal organisationer har män som medlemmar.

Några av de nya kvinnoorganisationerna saknar centrala uppgifter om hur många medlemmar som finns. Medlemsantal framgår av bilaga 1.

./.

Lokal förankring

Stor variation förekommer då det gäller spridning regionalt och kommunalt.

Statligt stöd

./. Av bilaga 2 framgår vilka organisationer som fått statsbidrag.

De enda som får reguljärt centralt stöd är försvarets kvinnoorganisationer. För de övriga rör det sig om enstaka projektbidrag.

Ledamotskap i statliga utredningar

Följande organisationer har uppgett att de är representerade i statliga utredningar:

Sveriges Lottakår
Svenska Kvinnors Vänsterförbund
BRIS - Barnens Rätt I Samhället
CKF - Centerns Kvinnoförbund
YRK - Yrkeskvinnors Klubb
FPK - Folkpartiets Kvinnoförbund
Blå Stjärnan
Fredrika Bremer Förbundet
Hem och Samhälle
Moderata Kvinnoförbundet
Sveriges Socialdemokratiska Kvinnoförbund

Flertalet av de stora kvinnoorganisationerna som är rikstäckande har alltså möjlighet att delta i utredningarbete på central nivå.

Statligt stöd till kvinnoorganisationer i Danmark, Norge och Finland

Till kvinnoorganisationer i Danmark, Norge och Finland utgår statligt stöd över respektive statsbudget enligt följande:

Danmark

Statligt stöd till kvinnoorganisationer utgår från ett anslag benämnt Stöd till kulturförmedlande arbete (Støtte till kulturformidlende arbejde). Anslaget handhas av kulturministeriet (Ministeriet för kulturelle anliggender). Det har de budgetåren 1975/76 - 1977/78 uppgått till följande belopp *)

Budgetår	Anslag i danska kronor	Svenska kronor
1975/76	889 126	652 174
1976/77	998 000	732 033
1977/78	1 040 000	762 840

- - - - - - - - - - - - - - - -

(* vid omräkning till svenska kronor har använts säljkurs för respektive valuta per den 21 juni 1977)

Det bör dock anmärkas att hela anslaget inte har använts till att stödja kvinnoorganisationer. Någon uppgift rörande den andel av stödet som avsett andra organisationer har dock inte kunnat erhållas.

Förutom över statsbudgeten kan stöd till kvinnoorganisationerna utgå från den danska tipstjänsten (Dansk tipstjenste). Storleken av dessa anslag bestäms från fall till fall.

Norge

Till politiska kvinnoorganisationer utgår stöd via moderpartiet. Stödets storlek står i relation till partiställningen i stortinget. Hur detta stöd fördelas inom partiet mellan bl a ungdomsorganisationer och kvinnoorganisationer är dock inte känt.

Till andra kvinnoorganisationer än de politiska utgår inget särskilt stöd i deras egenskap av kvinnoorganisationer. Däremot kan de få statsbidrag för sitt upplysningsarbete och för enskilda projekt enligt samma regler som för andra intresseorganisationer. I vilken utsträckning sådant stöd utgått till kvinnoorganisationerna har dock inte kunnat beräknas.

Finland

Statligt stöd utgår endast till politiska kvinnoförbund vars moderparti är representant i riksdagen. Stödets storlek bestäms härvid med utgångspunkt från partiställningen i riksdagen. Det totala stödet till dessa kvinnoorganisationer uppgår under budgetåret 1976/77 till 2 milj finska mark (2 175 000 kronor).

Sammanfattning

Följande former av statsbidrag har utgått till kvinnoorganisationer:

1. Indirekt stöd via partistödet till politiska kvinnoförbund

2. Bidrag till försvarets kvinnoorganisationer
3. Projektstöd (t ex u-landsinformation via studieförbunden och för sex och samlevnad) eller direkt för andra aktiviteter
4. Tidskriftsstöd
5. Indirekt utbildningsstöd via respektive studieförbund

Ett par frågor är oklara när det gäller att ta ställning till ett eventuellt statsbidrag till kvinnoorganisationer. Till exempel hur definieras en kvinnoorganisation? Är det en organisation som består av majoriteten kvinnor eller en organisation som arbetar för jämställdhet? Vilka kategorier av organisationer bör få del av ett eventuellt stöd? Kan manliga medlemmar inräknas i ett bidragsunderlag? Går det att åstadkomma ett gemensamt medlemsbegrepp?

Dessa är några av de frågor som närmare bör övervägas.

MEDLEMSANTAL I KVINNOORGANISATIONER 1977

a. De politiska partiernas kvinnoförbund m m

Centerns Kvinnoförbund	73 491
Moderata Samlingspartiets Kvinnoförbund	62 000(35 000 bet)
Sveriges Socialdemokratiska Kvinnoförbund	46 000(ca)
Folkpartiets Kvinnoförbund	26 200(ca)
Svenska Kvinnors Vänsterförbund (partipolitiskt obundet)	4 214

b. Frivilliga kvinnliga försvarsorganisationer

Sveriges Lottakårers Riksförbund	60 000(ca)
Sveriges Kvinnliga Bilkåristers Riksförbund	11 200(ca)
Svenska Blå Stjärnan	9 151[1] (7 900)

c. Övriga

Husmodersförbundet Hem och Samhälle	40 000(ca)
Riksförbundet Internationella Föreningar för Invandrarkvinnor	10 000(ca)
Fredrika Bremer förbundet	7 981[1]
Yrkeskvinnors Klubbars Riksförbund	2 000(ca)
Internationella Kvinnoförbundet för Fred och Frihet	ca 800[1]
BRIS - Barnens Rätt I Samhället	801 (798)
Grupp 8	ca 40 lokalavd
Odd Fellows Damklubb	ca 20 lokalavd
Sällskapet Nya Idun	
Svenska Soroptimisterna	
Zontorna	
Kvinnocentrum	
Svenska Kvinnors Nationalförbund	
Befria mannen i Umeå	
Kvinnofolk'	
Grekiska föreningens kvinnoavdelning	
Föreningen Kvinnokultur	
Jugoslaviska Kvinnokommittén	
Åsa Kvinnoförbund	

Föreningen Amazon

Lesbisk Front

Svenska Kvinnors Filmförbund

Författarförlaget för kvinnoskirbentfrågor inom författarförbundet för kvinnliga författare

Arbetsgruppen för kvinnohus i Stockholm

Arbetsgruppen för Nordisk Kvinnohögskola

Arbetets kvinnor

---

1) Därav ett mindra antal män anslutna till organisationen

Anm. Många av de "övriga " kvinnoorganisationerna är verksamma enbart i Stockholm och är alltså inte rikstäckande.

Större kvinnoorganisationer i storleksordning

Centerns Kvinnoförbund	73 491	
Moderata Kvinnoförbundet	62 000	(35 000 bet)
Sveriges Lottakårs Riksförbund	60 000	
Sveriges Socialdemokratiska Kvinnoförbund	46 000	
Husmodersförbundet Hem och Samhälle	40 000	(kvinnor + män)
Folkpartiets Kvinnoförbund	26 200	
Bilkåristerna	11 200	
Blå Stjärnan	9 151	(pojkar anslutna)
Fredrika Bremer Förbundet	7 981	(100 män)
Riksförbundet Internationella Föreningen för Invandrarkvinnor	5 000	(10 000 inkl män)
Svenska Kvinnors Vänsterförbund	4 214	

Statsbidrag kvinnoorganisationer enligt undersökning 1977

Tidskriftsstöd	
Herta	35 000
Morgonbris	15 000
Vi människor	15 000
Centralt stöd (Utb dep)	
Sveriges Unglottor	364 777
Blå Stjärnans ungdomskår	212 016
Lokala verksamheter (Utb dep)	
Sveriges Unglottor	51 400
Blå Stjärnans ungdomskår	30 000
Nykterhetsstöd (Utb dep)	
Kvinnoförbundets samarbetskommitté för nykterhetsfrågor	100 000
Allmän fritidsverksamhet	
Blå Stjärnan	13 000
Sveriges Unglottor	27 000
Sex- och Samlevnadsstöd	
Lesbisk Front	30 000
Grekiska Föreningens Kvinnoavdelning	75 000
Sveriges Socialdemokratiska Kvinnoförbund (inkl SSU + UÖ)	350 000
Sveriges Unglottor	55 000
Gotländskt samarbete för samlevnad	100 000
Fredrika Bremer Förbundet	75 000
Svenska Kvinnors Vänsterförbund	75 000
Svenska Kvinnors Filmförbund	63 000
Jugoslaviska Kvinnokommittén	40 000
Husmodersförbundet Hem och Samhälle	20 000
Centerns Kvinnoförbund	75 000

Kulturrådet

Riksförbundet Internationella föreningen för invandrarkvinnor	25 000
Flickkören Treklangen	5 000
Grupp 8, Jönköping	6 600
Kari och Karin	20 000
De dansande systrarna	10 000

Centralt stöd Försvarshuvudtiteln

Sveriges Kvinnliga Bilkåristers Riksförbund	1 437 000
Sveriges Lottakårers Riksförbund	6 381 000
Blå Stjärnan	76 000

Arbetsmarknadsdepartementets totalförsvarsverksamhet

Blå Stjärnan	903 000
Sveriges Lottakårers Riksförbund	64 000
Sveriges Kvinnliga Bilkåristers Riksförbund	769 000

U-landsinformation

Internationella förbundet Fred och Frihet	15 000
Norra Smålands Unglottor	20 000
Svenska Kvinnors Vänsterförbund	15 000

Trafiksäkerhet (Kommundep)

Sveriges Kvinnliga Bilkåristers Riksförbund	92 000

Forskningsrådsnämnden - folkrörelseforskning

Fredrika Bremerförbundet m fl	82 000

Internationell verksamhet

SSKF - Kooperativa Gillesförbundet	70 000 (delvis kvinnofrågor)

8 UTREDNINGENS ÖVERVÄGANDEN

8.1 Den statliga administrationen av bidragsgivning

Av redogörelsen i de inledande avsnitten framgår att administrationen av de statliga bidragen till organisationslivet präglas av en stark splittring. Det har gett upphov till en bristande helhetssyn och samordning vad gäller det statliga stödet.

Splittringen i fråga om insatser från samhällets sida gäller f ö fritidssektorn i stort.

Rådande ordning har naturligtvis åtskilliga nackdelar. Några har kortfattat berörts i tidigare avsnitt. Vidare kan framhållas att den nuvarande uppdelningen av de statliga insatserna för organisationlivet och fritid i allmänhet kräver omfattande administrativa resurser och försvårar rationella beslutsprocesser. Kontakterna mellan lokalt verksamma inom fritidssektorn och den statliga administrationen blir komplicerad. Fritidsfrågorna får genom en splittrad central administration också en omotiverat svag position i samhället.

Allmänt kan sägas att den uppdelning vi har idag med ett mycket stort antal myndigheter som handlägger frågor om bidrag till folkrörelser inte är tillfredsställande vare sig från folkrörelsernas eller samhällets sida.

Enligt utredningens mening bör därför en översyn i syfte att förenkla och samordna den statliga bidragsgivningen kopplas

till en total översyn av den statliga administrationen för fritids- inklusive folkrörelsefrågorna. En sådan översyn kan leda till att ett stort antal olika nu splittrade resurser och tjänster sammanförs under en statlig myndighet med ett sammanhållet ansvar för bl a bidragsgivning och kontakter med organisationslivet.

Utredningen vill här utan att gå in på något detaljerat förslag till organisation ange några områden och uppgifter som kan sammanföras i ett sådant organ.

Inom detta kan inrättas sektioner med ansvar för ungdomsfrågor, idrott, folkbildning, miljö/natur och administration/samordning. Dessutom bör en enhet för information finnas.

Följande uppgifter kan ingå i de olika sektionernas ansvarsområden.

Sektion för ungdomsfrågor

Här ingår uppgifter som nu handläggs av statens ungdomsråd. Centrala uppgifter för sektionen blir bidrag till ungdomsverksamhet och kontakt med ungdomsorganisationerna. Statens ungdomsråds utredande uppgifter bör överföras till parlamentariskt sammansatta kommittéer. Däremot kan underlag för utredningar rörande ungdom och fritid tas fram av sektionen.

Sektion för idrott

Idrottsrörelsens anslagsäskanden (bidragen till idrottens organisationer fördelas liksom nu av Sveriges riksidrottsförbund). Friskvårds- och hälsovårdsverksamhet. Idrottssociala frågor. Idrottsrörelsens internationella kontakter. Stöd till idrotts- och friluftsanläggningar.

Sektion för folkbildning

Bidrag till studiecirkelverksamhet och till vissa organisationer med riksomfattande spridning på kulturområdet - t ex centrala amatörorganisationer.

Sektion för miljö/natur

Handläggning av det föreslagna nya stödet till miljöorganisationer m fl. Bidrag till de organisationer utanför Sveriges riksidrottsförbund som nu får stöd genom RF. Frågor som nu handläggs av Statens naturvårdsverk rörande fritidsbåtar, vandringsleder och stöd till anläggningar för turism och rekreation.

Sektion för administration och samordning

Regler och normer för bidragsgivning samt frågor rörande samordning av statligt stöd. Tekniskt ansvar för bidragsfördelning. Övrig administration.

Genom att bidrag som nu ligger på skilda myndigheter sammanförs hos en myndighet med ett samlat ansvar för bidragsfrågor kan enhetligare och rättvisare handläggning och klarare normer uppnås för den statliga bidragsgivningen.

För att möjliggöra smidiga kontakter mellan organisationslivet och denna nya myndighet för fritidsfrågor bör dennas storlek vara begränsad. Ingen av sektionerna bör ha mer än 5-10 anställda. Den totala personalstyrkan bör ej överstiga 50 personer. Den beräknade personalstyrkan för den föreslagna myndigheten torde på ett ungefär motsvara det antal personer som idag handlägger de redovisade frågorna på olika berörda myndigheter och organ. En gemensam administration av de aktuella frågorna borde innebära en väsentlig besparing och förenkling i olika avseenden.

Organisatoriskt föreslås myndigheten sortera under kommundepartementet, eftersom detta departement har det övergripande ansvaret för folkrörelsefrågor.

Utredningen föreslår, att de frågor som här redovisats angående en myndighet med samlat ansvar för bidragsgivning m m snarast blir föremål för en detaljerad utredning. Utredningsarbetet bör bedrivas med utgångspunkt från att den nya myndigheten skall kunna börja träda i funktion fr o m budgetåret 1981/82.

8.2 Bidrag till ungdomsorganisationer

Från och med budgetåret 1975/76 sammanfördes bidraget till ungdomsorganisationernas centrala verksamhet med bidraget till ungdomsledarutbildning till ett enda centralt stöd till ungdomsorganisationerna. Därefter har två olika generella statsbidrag utgått till ungdomsorganisationerna - förutom det centrala stödet även bidraget till ungdomsorganisationernas lokala verksamhet.

Utvecklingen beloppmässigt av dessa båda bidrag framgår av nedanstående sammanställning:

	Centrala stödet	Lokala stödet
1975/76	22 644 000	33 500 000
1976/77	25 789 000	38 000 000
1977/78	29 054 000	68 000 000
1978/79	36 297 000	84 000 000
1979/80	43 500 000	89 100 000

Det centrala stödet är avsett för kostnader som riksorganisationen har för personal, kontor och lokaler, utbildning, information samt övrig nationell och internationell verksamhet. Lokala stödet däremot skall oavkortat gå till de lokala föreningarna. Som tidigare nämnts avviker detta mot principen att lokal verksamhet skall stödjas av samhället genom kommunala bidrag.

Bidragen till ungdomsorganisationernas centrala och lokala verksamhet redovisas till statens ungdomsråd och utbetalas vid i stort sett samma tidpunkt på året efter redovisnings- och utbetalningsmodeller som i mycket påminner om varandra. De som handlägger bidragen inom organisationerna har alltså två olika statsbidrag att hantera samtidigt. Särskilt det lokala sötdet kräver en omfattande administration inom organisationerna under sommaren.

Enligt utredningens medning bör utvecklingen nu gå mot att ungdomsorganisationerna får statsbidrag till sin verksamhet genom ett enda generellt stöd.

Utredningen har övervägt olika modeller för ett sådant sammanslaget bidrag till ungdomsorganisationerna.

Bidraget bör för det första utgå med ett grundbidrag, lika för alla statsbidragsberättigade ungdomsorganisationer.

Ett rörligt bidrag bör även i fortsättningen bibehållas. Det kan antingen beräknas på antalet aktiviteter eller medlemmar - eller efter en kombination av dessa båda normer med särskilda vägningstal. Utredningen vill för sin del avvisa det sistnämnda alternativet med de motiven, att det dels kan uppfattas som komplicerat och förorsaka oklarheter, dels kan bli mindre rättvist än övriga alternativ.

Fördelen med att beräkna det rörliga bidraget efter antalet sammankomster är att det kan stimulera organisationerna till aktiviteter. Dock finns denna stimulans också genom de kommunala sammankomstbidragen. Då det gäller antalet medlemmar som bidragskriterium kan anföras, att det i första hand är medlemmarna och inte deltagarna i öppen verksamhet som är med och formar beslut inom föreningen. En anslagsform som stimulerar till ett ökat antal medlemmar kan bidra till att ge ett ökat antal ungdomar möjlighet delta i den träning i demokratiska beslutsformer son föreningslivet kan erbjuda. Medlemmar är ofta också lättare att redovisa än aktiviteter.

Frågan om medlemmar eller aktiviteter/verksamhetsintensitet som fördelningskriterium diskuterades också av statens ungdomsråds utredning om det statliga stödet till ungdomsorga-

nisationernas centrala verksamhet. I betänkandet anfördes bl a följande i denna fråga:

> "Vi kunde ganska snart konstatera att det var allför många svårigheter förknippade med att finna en lämplig aktivitetsmätare. Den relativt enkla form som finns för den lokala aktivitetsstödet, var inte adekvat i detta sammanhang. All den verksamhet som bedrivs på andra nivåer än den lokala, skulle inte kunna medräknas i så fall. Den omfattande utbildningsverksamhet som framförallt sker i central och regional regi skulle inte heller bli bidragsgrundande. Naturligtvis skulle aktiviteterna i samtliga organisationsled kunna räknas in i bidragsunderlaget, men detta skulle medföra definitions- och avgränsningsproblem, samtidigt som det skulle ge upphov till en gigantisk rapporteringsapparat inom organisationerna. Merarbetet för organisationerna kunde förväntas bli av en sådan omfattning att en stor del av statsbidragets positiva effekter skulle gå förlorade".

Utredningen finner f n heller inte skäl att frångå medlemsantalet som fördelningskriterium.

Med hänvisning till vad som anförts föreslår utredningen en sammanslagning av bidragen till ungdomsorganisationernas centrala och lokala verksamhet. Det nya anslaget bör benämnas Bidrag till ungdomsorganisationer och utgå med ett grundbidrag på förslagsvis 400 000 kr och ett rörligt bidrag baserat på antalet medlemmar. Sammanslagningen av bidrag bör ske fr o m budgetåret 1981/82.

Det nya sammanslagna statsbidraget skall kunna användas till kostnader för sådan verksamhet som de båda nuvarande bidragen avser. Hur medlen fördelas inom organisationerna avgörs av dessa själva, men skall redovisas i samband med rekvisition av bidraget. Organisationerna kan alltså fördela bidrag till lokal verksamhet som hittills eller på annat lämpligt sätt stimulera reguljär verksamhet eller utvecklingsarbete i de lokala föreningarna.

Storleken av stödet till de ungdomsorganisationer som får bidrag med särskilt fastställda belopp (f n Elevförbundet, Pingstförsamlingarnas ungdomsarbete, Riksförbundet Sveriges Fritids- och Hemgårdar, Sveriges Elevers Centralorganisation och Svenska samernas riksungdomsförbund) prövas på sedvanligt sätt i tillsynsmyndighetens budgetbehandling.

Samtidigt bör storleken av bidragen till samarbetsorganisationerna särskilt prövas. Dessa får inte del av stödet till ungdomsorganisationernas lokala verksamhet. Sveriges ungdomsorganisationers landsråd (SUL) får f n stöd till central verksamhet med ett belopp som motsvarar två grundbidrag; Föreningen Nordens ungdomsrepresentantskap och Sveriges kristna ungdomsråd med ett belopp som motsvarar ett grundbidrag. Det bör också prövas om nuvarande skillnader i fråga om bidragsbeloppens storlek samarbetsorganisationerna emellan skall gälla även i fortsättningen. Det kan i detts sammanhang erinras om att statens ungdomsråd i sin tidigare omnämnda utredning om centrala stödet till ungdomsorganisationerna ansåg, att samarbetsorganens verksamhet i huvudsak borde stödjas ekonomiskt av medlemsorganisationerna.

Beteckningen på det nuvarande bidraget till ungdomsorganisationernas lokala verksamhet är inte helt relevant, eftersom endast ca 20 % av bidraget fördelas bland ungdomsorganisationerna. Resten utgår till Sveriges riksidrottsförbund (RF).

Med hänsyn härtill föreslår utredningen, att ett belopp som minst motsvarar bidraget till ungdomsorganisationernas lokala verksamhet 1980/81 fördelas procentuellt mellan RF och ungdomsorganisationerna budgetåret 1981/82 enligt samma procentuella fördelning dem emellan som gällt i fråga om bidragsbeloppet förstnämnda budgetår.

Beloppet till ungdomsorganisationerna ingår i det föreslagna nya bidraget till dessa, medan beloppet till RF kan läggas på organisationsstödet till idrotten. De medel som utgår till Sveriges riksidrottsförbund fördelas efter RFs beslut bland de organisationer som hittills fått lokalt aktivitetsstöd genom RF. Vid en omläggning av stödet till de organisationer utanför Sveriges riksidrottsförbund som nu får bidrag genom RF bör ett belopp som motsvarar deras andel av lokala stödet överföras till dessa.

8.3 Bidrag ur allmänna arvsfonden

En bidragskategori som ofta diskuterats de senaste åren är det stöd som utgått ur allmänna arvsfonen. En av de frågor som särskilt diskuterats är, som tidigare nämnts, stödet till försöksverksamhet med sommaraktiviteter. Bidragen från fonden har också behandlats i riksdagen i anslutning till ett par riksdagsmotioner (jämför lagutskottets betänkande 1976/77:6 och 1978/79:17).

I det sistnämnda betänkandet gjordes följande sammanfattning av gällande ordning för allmänna arvsfonden samt för bidrag ur denna:

> "Enligt ärvdabalken är arvsrätten begränsad till bröstarvingar, make, föräldrar, syskon samt far- och morföräldrar och deras barn. Kusiner och avlägsnare släktingar ärver inte. Saknas arvsberättigade släktingar till den avlidne tillfaller arvet allmänna arvsfonden. Arvsordningen kan åsidosättas genom förordnande i testamente. Egendom kan tillföras arvsfonden även genom gåva och testamente.
>
> Närmare bestämmelser om arvsfonden finns i lagen (1928:281) om allmänna arvsfonden. Enligt 1 § skall egendom, som tillfaller arvsfonden genom arv, gåva eller testamente, förvaltas av kammarkollegiet som en särskild fond för främjande av vård och fostran av barn och ungdom samt omsorg om handikappade. En tiondel av de medel som inflyter under ett räkenskapsår skall läggas till fonden. Återstoden skall tillsammans med årets avkastning från och med nästföljande räkenskapsår vara tillgänglig för

lyftning. I 2 § stadgas att understöd ur fonden utdelas av regeringen eller myndighet som regeringen bestämmer samt att understöd inte får ges för åtgärd som det åligger stat eller kommun att bekosta.

Fondens rätt till egendom skall bevakas av kammarkollegiet (3 §). Kammarkollegiet får på fondens vägnar godkänna testamente till annan än fonden. Godkännande kan ske även om anledning till klander föreligger eller testamentet inte bevakats i föreskirven ordning under förutsättning att testamentet kan antas vara ett riktigt uttryck för arvlåtarens yttersta vilja (4 §). Arv som tillfallit fonden kan avstås helt eller delvis till annan om det med hänsyn till arvlåtarens uttalanden eller andra särskilda omständigheter kan antas överensstämma med arvlåtarens yttersta vilja. Även i annat fall kan arv avstås till arvlåtarens släkting eller annan person som stått arvlåtaren nära om det kan anses billigt. Beslut om avstående fattas av kammarkollegiet. I vissa fall när fast egendom ingår i kvarlåtenskapen krävs riksdagens medverkan (5 §). Lagen innehåller härutöver vissa bestämmelser om förfarandet när egendom tillfallit fonden.

De vanligaste formerna för bidrag ur arvsfonden är anordningsbidrag, som kan utgå till uppförande eller inköp av byggnad, till om- och tillbyggnad samt till förbättringsarbeten, och inventariebidrag, som kan utgå till inköp av inventarier och annan lokalutrustning. Som exempel på ändamål till vilka bidrag utgått kan nämnas sommargårdar (barnkolonier), fritidslokaler för barn och ungdom, inköp och utrustning av mindre segelbåtar för sjöscouter m fl, parklekstugor, försöksverksamhet med fritidsaktiviteter för barn i åldern 7-12 år samt åtgärder som är ägnade att förhindra eller bryta de handikappades isolering eller är ägnade att eljest underlätta deras levnadsvillkor. Också till forskning inom området för bidragsgivningen kan understöd utgå ur fonden."

Som en illustration till den bidragsfördelning som gjorts ur fonden redovisas här fördelningen av utdelat stöd 1977/78.

A	Sommargårdar (barnkolonier)		105 000
B	Försöks- och utvecklingsverksamhet (barn och ungdom)		
	1	Delegationen för social forskning	1 959 000
	2	Viss försöksverksamhet inom skolans område	1 157 000

	3	Socialstyrelsens nämnd för alkoholfrågor för informationsverksamhet m m	5 000 000	
	4	Försöksverksamhet med fritidsaktiviteter för barn, företrädesvis i åldrarna 7-12 år	5 332 000	
	5	Försöksverksamhet med föräldrautbildning	1 058 000	
	6	Övrigt (huvudsakligt stöd till centr myndigheter och kommuner för försöksverksamhet med bl a barnomsorg)	12 478 000	26 984 000
C		Fritidssysselsättning för barn och ungdom (anordnings- och inventariebidrag)		
	1	Scoutorganisationer	1 244 900	
	2	Religösa sammanslutningar tillhörande:		
		Svenska kyrkan	1 735 000	
		Annat samfund	1 630 000	
	3	Kommuner och föreningsråd	410 000	
	4	Annan huvudman	126 500	4 146 400
D		Omsorg om handikappade		
	1	Rekreation, fritidsanläggningar	310 000	
	2	Försöks- och utvecklingsverksamhet (varav 1 251 000 till delegationen för social forskning	6 296 000	
	3	Information	1 169 000	
	4	Administration	573 000	
	5	Tekniska hjälpmedel	61 000	
	6	Diverse	35 000	8 444 000
			Summa kr	40 679 400

De medel som gått till försöks- och utvecklingsverksamhet samt till socialstyrelsens nämnd för alkoholfrågor har huvudsakligen fördelats bland olika organisationer. Särskilt då det gäller bidrag till olika typer av försöksverksamhet med fritidsaktiviteter har en betydande del av bidragsbeloppen gått till ungdomsorganisationerna.

Bidraget till försöksverksamhet med fritidsaktiviteter för barn har de senaste åren varit avsett för sommaraktiviteter. Även stödet i övrigt, t ex bidraget till alkoholinformation, har varit öronmärkt enligt vissa givna bestämmelser.

Enligt utredningens mening är det principiellt felaktigt, att staten kontinuerligt skall styra organisationer och kommuner till en för alla bidragsmottagare i stort sett likartad typ av lokal verksamhet. Det bör framhållas att behoven av utvecklingsarbete och insatser särskilt bland barn och ungdom varierar stort både mellan olika delar av landet och mellan organisationer samt även inom dessa. Medan det i vissa delar av landet kan finnas skäl att särskilt satsa på t ex sommaraktiviteter kan det i andra regioner finnas helt andra behov som är viktiga prioritera - det kan bl a vara insatser i nya bostadsmarknaden, i glesbygd eller bland invandrare. Utredningen anser därför att det vore en klar fördel om bidrag till fritidsaktiviteter för barn och ungdom kunde fördelas med hänsyn till de olika skiftande behov som finns.

En ändring av bestämmelserna för allmänna arvsfonden bör därför ske så att bidrag till viss fritidsverksamhet kan fördelas regionalt. Bidrag som i första hand vore lämpliga att fördela efter regionala behov är de som utgått till sådan verksamhet som avses under punkterna B 3 och B 4 i sammanställningen på föregående sida - d v s sådana bidrag som till stor del kommit ungdomsorganisationer och idrottsrörelsen till del.

Utredningen föreslår, att bestämmelserna för allmänna arvsfonden ändras, så att bidrag ur fonden till fritidsaktiviteter för barn och ungdom fr o m budgetåret 1981/82 kan fördelas av landstingen. För detta budgetår bör förslagsvis tio miljoner kronor ur allmänna arvsfonden ställas till landstingens förfogande för stöd till vissa fritidsaktiviteter. Landstingen skall därefter fördela bidrag med hänsyn till de speciella behov och önskemål i fråga om insatser för barn och ungdom som finns i landstingsområdet.

Landstingen övertar på så sätt stödet till sådana insatser under B i den redovisade sammanställningen som hittills i huvudsak genomförts av organisationslivet.

De bidragsbelopp som utgår till landstingen kan fördelas bland dessa efter antalet ungdomar i åldern 7-12 år.

Beslut om vilken typ av verksamhet som skall få stöd bör föregås av samråd mellan landsting, kommuner och organisationer.

Vid fördelningen av bidrag från landstingen bör eftersträvas enklast möjliga administration. Utredningen vill peka på möjligheten att i vissa fall fördela bidragen efter någon generell princip - t ex antalet medlemmar i bidragsberättigade organisationer. Även idrottsrörelsens behov av stöd bör beaktas.

Sådana bidrag som här avses bör fortsättningsvis i sin helhet komma organisationerna till del.

Frågan om huvudmannaskap för övriga medel ut allmänna arvsfonden bör tas upp till utredning i ett senare sammanhang.

8.4 Vissa övriga bidrag

8.4.1 Bidraget till informationsverksamhet om alkohol- och narkotikaproblem

Statens ungdomsråd har sedan 1972 fördelat ett särskilt bidrag till upplysningsverksamhet i alkohol- och narkotikafrågor. Bidraget är härigenom ett av de s k projektstöden som utgått under en längre tid.

Syftet med ett projektbidrag är att det skall få en stimulerande effekt på ett visst område. Pågår projektverksamhet alltför lång tid får den i regel karaktär av permanent verksamhet. Därför bör projektstöd efter en viss tids försöksverksamhet inordnas i lämpligt reguljärt stöd.

Bidraget till informationsverksamhet om alkohol- och narkotikaproblem har huvudsakligen utgått till ungdomsorganisationer. 1979/80 har bidraget helt fördelats bland dessa organisationer med undantag av ett belopp på 400 000 kr till Sveriges riksidrottsförbund (jämför sid 82).

Utredningen föreslår, att medlen under ifrågavarande bidrag fr o m 1980/81 överförs till bidraget till ungdomsorganisationernas centrala verksamhet. Eftersom Sveriges riksidrottsförbund årligen fått del av informationsanslaget bör 400 000 kr utgå till RF som ett påslag på organisationsstödet.

Det kan nämnas att statens ungdomsråd har en särskild sekreterare (på e o tjänst fr o m 1979-07-01) för bl a kontakt med organisationerna i frågor som gäller alkohol- och narkotikaupplysning. Genom denna tjänst möjliggörs fortsatta kontakter med organisationerna i dessa frågor.

Statens ungdomsråds fördelning av bidrag till inforamtion om alkohol- och narkotikaproblem 1979/80

Organisation	Belopp
Centerns ungdomsförbund (CUF)	375 000
De Kristna Samfundens Nykterhetsrörelses ungdomskommittée (DKSN)	520 000
Elevförbundet	125 000
Fria Moderata Studentförbundet (FMS)	25 000
Folkpartiets ungdomsförbund (FPU)	80 000
Förbundet Vi Unga	300 000
Hörselfrämjandets riksförbund, ungdomssektionen	25 000
Ungdomens Nykterhetsförbund, IOGT-NTOs juniorförbund (UNF)	275 000
Jugoslaviska riksförbundet	50 000
Kristen Demokratisk Ungdom (KDU)	50 000
Motorförarnas Helnykterhetsförbunds ungdomsförbund (MHF)	180 000
Moderata Ungdomsförbundet (MUF)	180 000
KFUK-KFUMs riksförbund	70 000
Svenska Blå Stjärnans riksungdomsförbund	30 000
Svenska Friskspotförbundet	125 000
Sveriges Folkhögskoleelevers Förbund (SFEF)	100 000
Sveriges Blåbandsungdom	40 000
Sveriges Elevers Centralorganisation (SECO)	125 000
Sveriges riksidrottsförbund (SR)	400 000
Sveriges Socialdemokratiska ungdomsförbund (SSU)	375 000
Unga Örnars riksförbund	300 000
Ungdomens Röda Kors	100 000
Verdandi	125 000

8.4.2 Tidskriftsstöd

I avsnitt 4 har redogjorts för de tre olika former av tidskriftsstöd som organisationer kan få del av. Bidragen fördelas av presstödsnämnden (stöd till organisationstidskrifter), statens kulturråd (kulturtidskrifter) och statens invanrarverk (tidningar på andra språk än svenska).

Utredningen föreslår, att fördelningen av dessa tre olika tidskriftsstöd på sikt bör hänskjutas till en och samma myndighet - presstödsnämnden. I en första etapp bör stödet till kulturtidskrifter överföras till nämnden. Stödet till tidskrifter på andra språk än svenska kräver viss speciell sakkunskap om språkförhållanden m m och bör därför under en övergångstid ligga kvar på statens invandrarverk. I en senare etapp bör också detta stöd överföras till presstödsnämnden.

8.4.3 Bidrag till invandrarorganisationer

Från statens invandraverk utgår verksamhetsbidrag till invandrar- och minoritetsorganisationer samt projektstöd dels till sådana sistnämnda organisationer, dels till svenska ideella organisationer och institutioner. Verksamhetsbidraget uppgår 1979/80 till 3 425 000 kr och projektstödet till 3 700 000 kr. (Det tidigare stödet till tidningar på andra språk än svenska är 1979/80 3 500 000 kr.)

Projektstödet har i stor utsträckning fördelats till ett mindre antal lokala projekt som genomförts av invandrar- och minoritetsorganisationer, trossamfund, fackförbund och andra svenska organisationer samt kommuner och landsting.

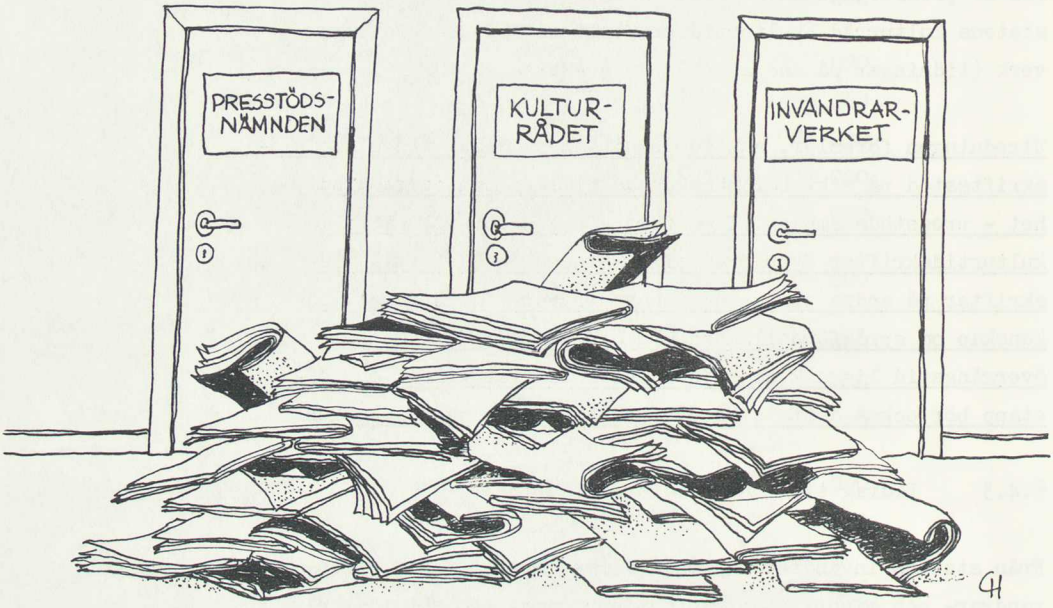
PRESSTÖDS-
NÄMNDEN
KULTUR-
RÅDET
INVANDRAR-
VERKET
GH

Utredningen föreslår, att medel överförs från projektstödet till verksamhetsbidraget så att detta blir det beloppmässigt dominerande bidraget. Projektstödet bör successivt minska - till förmån för ökat verksamhetsbidrag - allteftersom erfarenheter av olika typer av försöksaktiviteter samlats.

En viktig fråga när det gäller bidrag till invandrar- och minoritetsorganisationer är kravet på samverkan. Samverkan är ett av de övergripande målen inom invandrar- och minoritetspolitiken. I all verksamhet som kommuner eller svenska organisationer bedriver med och för invandrare måste samverkan med invandrarorganisationer ske i någon form. Detta krav bör gälla vid alla former av stöd till verksamhet bland invandrare. Det ger en garanti för att de rätta målgrupperna nås och för att verksamheten förankras, samtidigt som det skapar ökade kontakter med invandrarorganisationerna.

8.4.4 Stöd till viss internationell verksamhet

Under anslaget G 1 Kulturellt utbyte med utlandet, anslagsposten Till regeringens disposition, har bl a medel beräknats för stöd till folkrörelsernas kulturella kontakter med utlandet. Beslut om bidragsfördelning fattas av utbildningsdepartementet.

Utredningen föreslår, att tillsynsansvaret för dessa medel överförs till den nya myndighet som föreslås få ett samlat ansvar för fördelning av statliga bidrag till organisationslivet.

Utredningen föreslår vidare, att en särskild anslagspost uppförs under anslaget Kulturellt utbyte med utlandet för bidrag till Svenska förbundet för internationella barnbyar. Förbundet får f n bidrag ur dispositionsposten under nämnda anslag.

8.4.5 Stöd till vissa nykterhetsorganisationer

Enligt beslut av samarbetsnämnden för fördelning av statsbidrag till nykterhetsorganisationer m fl utgår organisationsstöd till vissa nykterhetsorganisationer efter antalet medlemmar inom organisationerna. Tillsynsmyndighet för bidraget är SÖ. Vissa av dessa organisationer har särskilda ungdomsförbund, som får bidrag till central verksamhet från statens ungdomsråd. Detta bidrag baseras på antalet medlemmar i åldern 7 - 25 år.

Utredningen föreslår, att organisationsstödet till vissa nykterhetsorganisationer m fl i fortsättningen beräknas efter antalet medlemmar över 25 år.

8.4.6 Filmvisning i nya former

Regeringen har till sin disposition ett anslag på 600 000 kr att användas för filmvisning i nya former. Anslaget fördelas till föreningslivet efter hörande av barnfilmområdet. Enligt utredningens uppfattning är det naturligt att barnfilmrådet, som har ett speciellt ansvar för den statliga barnfilmpolitiken, fördelar dessa medel så länge ifrågavarande försöksverksamhet pågår. Inom barnfilmrådet finns dels personella resurser för ändamålet, dels möjligheter till naturliga kontakter med de organisationer som sysslar med filmverksamhet.

Utredningen föreslår, att de medel som står till regeringens disposition för filmvisning i nya former överförs till barnfilmrådet.

8.4.7 Medel till regeringens disposition

En allmän restriktivitet bör intas vad gäller att via speciella medel till regeringens disposition fördela anslag till folkrörelserna direkt från regeringen. Bara ett fåtal folk-

rörelser känner till de möjligheter som finns att på detta speciella sätt få bidrag. Det innebär samtidigt en onödig byråkrati inom departementen. Det bör inte i första hand vara en regeringsfråga att fördela anslag till folkrörelser. En sådan uppgift bör i stället ligga på myndighetsnivå.

8.5 Förslag till konstruktion av statligt stöd till miljöorganisationer m fl

En utgångspunkt för samhällets stöd till folkrörelserna är att organisationerna skall ha förtroende att själva avgöra hur bidragsmedel skall användas. En fri bidragsgivning är alltså ett uttryck för ett förtroende från samhällets sida och ger dessutom organisationerna möjlighet genomföra satsningar som de vid olika tidpunkter själva bedömer angelägna.

De organisationer som till utredningen lämnat synpunkter på det statliga stödet till insatser på miljöområdet har allmänt uttalat sig för ett stöd i form av ett obundet bidrag till central verksamhet. Även statens naturvårdsverk har som tidigare nämnts föreslagit, att bidraget till miljövårdsinformation ändras till ett generellt organisationsstöd.

Statens ungdomsråds tidigare omnämnda utredning om statligt stöd till ungdomsorganisationernas centrala verksamhet angav vissa principer som vägledande för ett bidragssystem. Det framhölls att ett sådant system bör kännetecknas av enkelhet, att det ej styr verksamheten, att det skapar rättvisa mellan organisationerna samt att det är möjligt att kontrollera.

Enligt utredningens mening bör dessa principer också vara vägledande för ett statligt stöd till miljöorganisationer.

Utredningen föreslår mot bakgrund av vad som anförts, att ett generellt, centralt stöd till miljöorganisationer inrättas. Ett sådant stöd kan åstadkommas genom att anslagsposterna 2-5 under anslaget H 4 Miljövårdsinformation sammanförs till ett anslag,

förslagsvis benämnt Bidrag till miljövårdsorganisationer m fl. Vidare bör till detta nya anslag överföras medel som f n utgår till Riksförbundet för hembygdsvård under nionde huvudtiteln.

Som modell för det nya bidraget bör i huvudsak gälla den konstruktion som är tillämplig för bidraget till ungdomsorganisationernas centrala verksamhet.

Bidrag bör utgå till organisationer som av regeringen förklarats berättigade till bidrag. Med miljöorganisation menas sådan organisation som huvudsakligen bedriver verksamhet med inriktning på miljö- och naturfrågor.

Det nya statsbidraget bör utgår fr o m budgetåret 1980/81.

Som villkor för bidrag föreslås att organisationen har minst 1 500 medlemmar och aktiva lokalavdelningar i minst hälften av landets landstingskommuner. Med aktiv lokalavdelning bör menas avdelning som anordnar minst 25 sammankomster under ett år. Några särskilda åldersgränser bör ej gälla vid beräkningen av medlemsunderlaget.

Vad beträffar medlemsbegreppet bör gälla samma definition som i fråga om medlem i ungdomsorganisation. Det innebär att som medlem räknas den som

- är ansluten till en lokalavdelning
- har stadgeenliga möjligheter att påverka beslut rörande organisationens verksamhet och inriktning
- har betalat avgift till organisationen närmast föregående redovisningsår.

Bidraget föreslås utgå med dels ett grundbidrag lika stort för alla bidragsberättigade organisationer, dels ett rörligt bidrag med ett fast belopp per medlem i intervallet överstigande 1 500 medlemmar. För 1980/81 föreslås grundbidraget bli 25 000 kr och det rörliga vidraget 12 kr per medlem. Bidrag bör utgå med högst det belopp som svarar mot 75 % av organisationens kostnader för central verksamhet för den verk-

samhetsår som upphörde under redovisningsåret närmast före det för vilket statsbidraget utgår. Med kostnader för central verksamhet avses personalkostnader (löner, sociala avgifter, resor och traktamenten), lokal- och kontorskostnader (hyra, telefon, porto, kostnader för lokalvårdare, kontorsmaterial etc), kostnader för ledarutbildning, information, utvecklingsarbete samt för övrig nationell och internationell verksamhet.

Bidragsgrundande uppgifter skall styrkas av ordförande, förbundssekreterare eller kassör samt revisor. Bidragsberättigad organisation skall vara skyldig att avlämna verksamhetsberättelse till tillsynsmyndigheten. Tillsynsmyndighet bör bli den myndighet som enligt kap 8.1 föreslås få ett samlat ansvar för bidrag till folkrörelser. Under tiden fram till dess att denna myndighet träder i funktion bör bidraget handläggas av statens naturvårdsverk.

Tillsynsmyndigheten lämnar förslag till regeringen på organisationer som bör bli godkända för bidrag.

Organisationer som i första hand bör prövas då det gäller att bli bidragsberättigad är följande: Framtiden i våra händer, Jordens vänner, Miljöförbundet, Miljögruppernas riksförbund (MIGRI), Riksförbundet för Hembygdsvård, Svenska naturskyddsföreningen, Svenska förbundet för koloniträdgårdar och fritidsbyar samt Älvräddarnas samorganisation.

Sveriges fältbiologiska ungdomsförening, som nu får statligt stöd genom bidraget till ungdomsorganisationernas centrala och lokala verksamhet, bör även i fortsättningen få bidrag som ungdomsorganisation.

För de organisationer som i framtiden blir berättigade till bidrag föreslås en intrappningsperiod med enbart grundbidrag under det första året organisationen är bidragsberättigad. Andra året utgår fullt statsbidrag.

För de organisationer som ej längre uppfyller villkoren för statsbidrag föreslås en avtrappningsregel, som innebär att organisationen under det första året den ej uppfyller bidragsvillkoren enbart får grundbidrag. Kan organisationen ej heller det andra året uppfylla villkoren för bidrag utgår inget stöd.

Avsikten är att det föreslagna bidraget skall ersätta de olika anslag som nu utgår till central verksamhet för nämnda organisationer.

Ett statsbidrag till miljöorganisationer m fl med den konstruktion som föreslagits kan f n beräknas till ca 2 milj kronor. Hänsyn bör då tas till att nyssnämnda organisationer erhöll ca 1,6 milj kr i statsbidrag från olika anslag 1978/79.

8.6 Förslag angående bidrag till radioorganisationer

I samband med den under avsnitt 7.2 nämnda överläggningen med radioorganisationerna diskuterades bl a frågan om huvudmannaskap för ett eventuellt stöd för sådana organisationer. Olika meningar i den frågan framfördes härvid från organisationerna, vilket kan bero på att dessa, trots det gemensamma begreppet radio, har skilda inriktningar och verksamheter. Detta framgår också av de uppgifter som redovisats om organisationerna i särskilda bilagor under 7.2.

Utredningen anser att de tidigare nämnda radioorganisationerna bedriver en verksamhet av sådan art och omf attning att ett statligt stöd till dessa är motiverat. Utredningen har därför övervägt olika former av stöd till radioorganisationer. Mot bakgrund bl a av olikheterna i organisationernas inriktning är dock utredningen inte beredd föreslå något särskilt statligt bidrag till radioorganisationer. Däremot bör ett stöd till dessa inordnas i någon nu redan existerande bidragsform.

FRO får som tidigare nämnts f n stöd från bidraget till Frivilliga försvarsorganisationer och bör även fortsättningsvis

få bidrag på detta sätt. Eftersom alla radioorganisationer i något sammanhang ansökt om att bli godkända som statsbidragsberättigade ungdomsorganisationer kan det inte anses uteslutet att någon framdeles blir upptagen som sådan. Allmänt sett bör dock en annan stödform gälla i detta fall. Av nu utgående statliga stöd synes bidraget till centrala amatörorganisationer vara det anslag som närmast kunde vara tillämpligt för sådana radioorganisationer som inte får bidrag till central verksamhet på annat sätt.

Riktlinjer för bidraget till centrala amatörorganisationer har angivits i rapporten "Stödet till centrala amatörorganisationer" (rapport från kulturrådet 1977:3). Här anges bl a följande krav för statsbidrag till sådana organisationer:

- Organisationerna skall i huvudsak samla utövande amatörer. Detta skall framgå av ändamålsparagraf i organisationens stadga och/eller av verksamheten i de lokala grupperna. Amatörverksamheten skall främst avse ord, ton, bild, dans- och teaterområden.
- Organisationen skall ha rikstäckning. Kulturrådet föreslår inte att ett visst antal län eller regioner skall täckas av verksamhet. Frågan om vad som kan anses vara rimlig rikstäckning får avgöras från fall till fall.
- Organisationen skall vara demokratiskt uppbyggd och dess stadgar så formulerade att medlemmarna garanteras ett faktiskt inflytande över organisationen. Årsmöte eller motsvarande skall samlas regelbundet och valda organ stå under löpande kontroll.
- Organisationen skall ha en självständig ekonomisk förvaltning.
- Organisationen skall till någon del täcka sina kostnader via insatser från sina medlemmar. Dessa insatser bör ha formen av medlemsavgifter som fastställs av årsmöte eller motsvarande. Medlemsavgifterna skall stå i rimlig proportion till den av medlemmarna godkända kostnadsnivån för organisationens verksamhet.

Av nedanstående sammanställning framgår vilka organisationer som fått stöd ur bidraget till centrala amatörorganisationer de senaste åren.

Organisation	Bidrag		
	1977/78	1978/79	1979/80
Sveriges Körförbund	165 000	200 000	225 000
Svenska Sångarförbundet	100 000	125 000	140 000
Riksförb Sveriges Kyrkomusiker	100 000	140 000	170 000
Svenska Missionsförbundets Sångarförbund	38 000	48 000	55 000
Svenska Baptisternas sångarförbund	20 000	24 000	27 000
Svenska Arbetarsångarförbundet	32 000	40 000	45 000
KÖRSAM	190 000	220 000	245 000
Sveriges Orkesterföreningars Riksförbund	195 000	375 000	425 000
SORs orkestrar	103 000	-	-
Riksförbundet Sveriges Amatörorkestrar (RSAO)	375 000	440 000 x)	235 000
Riksförbundet Unga Musikanter(RUM)	-	-	260 000
Svenska Missionsförbundets Musikkårer	20 000	24 000	27 000
Sveriges Spelmäns Riksförbund	68 000	80 000	90 000
Sveriges Dragspelares Riksförbund	38 000	46 000	51 000
Amatörteaterns Riksförbund	84 000	130 000	151 000
Riksförbundet Svensk fotografi- Sveriges fotoklubbar	35 000	43 000	50 000
Sveriges schackförbund	140 000	155 000	169 000
Svenska filmfrämjandet	-	-	5 000
Metodistkyrkans Sångarförbund	-	5 000	6 000
Sveriges Smalfilmsförbund	10 000	25 000	28 000
Evangeliska Fosterlandsstiftelsens musikverksamhet	-	15 000	17 000
Riksförbundet för Hembygdsvård	-	30 000	34 000

x) inkl bidrag till RUM

Med hänsyn till vad som anförts föreslår utredningen, att statsbidrag till sådana radioorganisationer som inte får statligt stöd till central verksamhet på annat sätt fr o m budgetåret 1980/81 utgår ur bidraget till centrala amatörorganisationer.

Då det f n saknas klara normer för bidraget till centrala amatörorganisationer är det svårt att exakt beräkna storleken av ett stöd till radioorganisationer. Utredningen utgår dock från att ett stöd till dessa bör ligga på minst 50-100 000 kr per organisation.

Utredningen får också hänvisa till vad som sägs angående centrala amatörorganisationer under avsnitten 8.1 och 8.8.

8.7 Frågan om statsbidrag till kvinnoorganisationer

Av den redogörelse angående kvinnoorganisationerna som lämnats i kap 7.3 framgår, att några fasta stöd f n ej utgår till kvinnoorganisationer som sådana. Endast försvarets kvinnoorganisationer har direkta kansli- eller verksamhetsstöd. Andra organisationer är hänvisade till s k "öronmärkta" pengar.

I debatten om jämställdhet har bl a ställts krav på ett särskilt stöd till jämställdhetsorganisationer. Enligt utredningens mening är det dock svårt att göra en avgränsning då det gäller sådana organisationer. Bland annat kan de politiska kvinnoförbunden hävda, att de är jämställdhetsorganisationer med de krav som dessa förbund har att i partiarbetet i praktisk handling arbeta för jämställdhet i samband med nomineringar m m. Under förutsättning att ett statligt stöd till kvinnoorganisationer konstrueras bör även de politiska kvinnoförbunden och andra kvinnoorganisationer omfattas av detta. Frågan om ett statsbidrag till kvinnoorganisationer bör därför snarast bli föremål för utredning i särskild ordning.

8.8 Principer och normer - överväganden

En uppenbar brist i statens stöd till folkrörelserna är att bidragsgivningen i stor utsträckning kännetecknas av oklarhet i fråga om normer. En bidragsgivning utan klara normer och fördelningskriterier medför, som tidigare nämnts, osäkerhet och svårigheter vad gäller planering inom organisationerna. Dessutom torde det vara en mycket svår uppgift för en bidragsfördelande myndighet att utan klara normer göra en rättvis fördelning på grundval av ansökningar från organisationer, som är likvärdiga vad gäller demokratisk uppbyggnad och samhällsnyttig verksamhet. Fördelning av bidrag föregås i regel av en noggrann och omsorgsfull beredning inom vederbörande myndighet eller organ. Det utesluter ändå inte att bristen på klara riktlinjer för bidragsgivningen kan ge utrymme för subjektiva och ej helt rättvisa bedömningar. Att så är fallet finner utredningen klart otillfredställande.

De bidrag som är avsedda för viss projektverksamhet är i allmänhet så konstruerade, att de förutsätter en fri prövning. Det ligger också i projektbidragens natur. Så länge en stor del av statens stöd till folkrörelserna utgörs av projektbidrag kommer kravet på fasta normer inte att kunna uppfyllas genomgående. Utredningen skall senare i detta avsnitt återkomma till vissa synpunkter på projektbidragen. Krav på klara normer bör i synnerhet kunna ställas på bidrag av typen centralt kansli- eller organisationsstöd. I avsnitt 5 har olika typer av normer för bidragsgivning beskrivits. Något normsystem som kan sägas vara fulländat för alla typer av bidrag är säkert svårt att finna. Utredningen anser dock att automatiskt verkande bidragssystem (exempel är bidragen till ungdomsorganisationerna) är att föredra, eftersom de garanterar de bidragsmottagande organisationerna en viss trygghet i planeringen. Under alla omständigheter bör fri prövning av centrala kansli- och organisationsstöd ej förekomma. Utredningen är medveten om att många synpunkter kan läggas på denna fråga. Invändningar

kan t ex riktas mot att antalet medlemmar inte är ett fullgott mått på en organisations verksamhet. Det bör dock framhållas att erfarenheterna från handläggningen av bidragen till ungdomsorganisationerna är mycket goda. Ett sextiotal ungdomsorganisationer med sammanlagt över en miljon medlemmar och med olika inriktning får statsbidrag till sin centrala verksamhet baserat på antalet medlemmar. Kan enhetliga normer uppnås på central nivå är förutsättningarna stora för en likvärdig behandling av organisationerna när det gäller stöd också på landstingskommunal och lokal nivå.

Anslag som bör ses över i syfte att få klarare normer är bidragen till invandrarorganisationer, handikapporganisationer och centrala amatörorganisationer.

Då det gäller bidraget till centrala amatörorganisationer har utredningen dessutom gjort följande överväganden. Stöd till kulturell amatörverksamhet bör utgå till vederbörande huvudorganisation och ej till specialförening inom denna. Bidrag som är avsett för sådan verksamhet bör alltså disponeras av huvudorganisationen. Enligt utredningens mening bör amatöraktiviteter inte betraktas som något separat inom organisationernas verksamhet. Musik- och andra kulturprogram är nämligen naturliga inslag i de flesta folkrörelsers ordinarie verksamhet. Denna princip utesluter naturligtvis inte att särskilt stöd utgår till amatörorganisationer utan anknytning till huvudorganisation som får bidrag på annat sätt.

En annan princip för bidragsgivningen som bör eftersträvas är att statliga bidrag inte mer än undantagsvis bör utgå till lokal verksamhet. Utredningen har t ex uppmärksammat att statsbidrag utgått till ett flertal mindre projekt med bidragsbelopp under 5 000 kr för experiment och utvecklingsarbete lokalt. Utredningen anser det tveksamt om så begränsade projekt skall stödjas av statliga medel.

Vad gäller projektbidragen i allmänhet får utredningen anföra följande. En målsättning för det statliga stödet till organisationslivet bör vara att de specialdestinerade bidragen successivt avvecklas till förmån för bidrag i mer generella former. Vissa förslag i sådan riktning har lämnats i det föregående. En utgångspunkt bör också vara att statsbidrag av ren projektkaraktär ej bör utgå under längre tid än en rimlig försöksperiod - förslagsvis fyra maximalt fem år. Stödet bör därefter inordnas i lämpligt reguljärt bidrag. Utredningen får i detta sammanhang hänvisa till vad som sagts om projektstöd under 8.4.1. Projektbidrag bör vidare kontinuerligt omprövas så att den verksamhet som bedrivs med stöd av bidraget verkligen svarar mot uppställda mål.

En brist som kunnat iakttas i fråga om projektbidrag är att det i samband med tillkomsten av sådana stöd sällan gjorts någon långsiktig plan för bidragen och den verksamhet den varit avsedd för. Inget projektstöd bör enligt utredningens mening inrättas utan att samtidigt de långsiktiga målen för bidraget anges - bl a bör klargöras hur stödet skall kunna övergå i generell form.

Oavsett vilka normer som gäller för bidrag bör de administrativa rutinerna för bidragsgivningen i möjligaste mån anpassas till organisationernas behov. Som stöd för den ekonomiska planeringen inom organisationerna bör för reguljära återkommande statsbidrag förskott utgå till organisationerna under förutsättning att bidraget inte kan utbetalas i sin helhet vid budgetårets början. Det kan nämnas att för bidraget till ungdomsorganisationernas lokala verksamhet gäller, att ett förskott med ett belopp som motsvarar 75 % av organisationens bidrag närmast föregående budgetår utgår i samband med slutregleringen av nämnda budgetårs bidrag.

Viktigt är också för organisationerna att få besked om myndigheternas beslut angående bidrag i god tid före verksamhetsårets början.

Utredningen hemställer med hänvisning till vad som anförts, att regeringen uttalar sig för att följande principer och normer skall gälla för statens stöd till organisationslivet:

- Klara normer bör utarbetas för alla centrala kansli- och organisationsstöd

- Statliga bidrag bör endast i undantagsfall utgå till lokal verksamhet

- Specialdestinerade bidrag bör successivt avvecklas till förmån för generella bidrag

- Organisation bör få reguljärt statligt stöd från endast en myndighet

- Projektstöd bör ej inrättas utan att en långsiktig plan för bidragsgivningen görs

- Enkla administrativa rutiner för bidragsgivningen anpassade till organisationernas villkor. En förskottsrutin bör finnas för alla reguljära, återkommande statsbidrag. Beslut om bidrag bör meddelas i god tid före verksamhetsårets början.

8.9 Kontroll av bidrag

En ofta förekommande fråga i debatten om de statliga stöden är kontrollen av bidrag. Det har ibland rått oklarhet om myndigheternas rätt att granska vissa bidragsgrundande uppgifter. Vid ett flertal tillfällen har därför Justitieombudsmannen fått ta ställning till frågan om föreningars skyldighet lämna uppgifter till bidragsgivande myndighet om medlemmar och verksamhet för kontroll av bidrag.

Följande beslut av JO kan nämnas i detta sammanhang.

- o Skyddet för enskilds åsiktsfrihet vid medlemskontroll i ärende om landstingsbidrag till ungdomsorganisation (Unga Örnar). JO beslut dnr 570/73
- o Kommunala myndigheters krav på deltagarförteckningar för bidrag till ungdomsledarutbildning (Kommunistisk ungdom) JO beslut 1975-01-27 (dnr 67/75)
- o Anmälan mot Stockholms park- och idrottsnämnd angående kränkning av åsiktsfriheten (Ängby sportklubb) JO beslut 1975-11-21 (dnr 2197/75)
- o Fritidsnämndens i Lund avslag på ansökan om kommunalt bidrag (Kommunistisk ungdom) JO beslut 1977-06-08 (dnr 1590/76)
- o Ungdomsstyrelsens i Borås krav på namnuppgifter på deltagare i utbildningsverksamhet som politiskt ungdomsförbund anordnar (CUF, FPU, KU, MUF, SSU) JO beslut 1979-01-24 (dnr 853/78).

Av dessa beslut framgår bl a att JO anser, att det står i strid med 2 kap 2 § regeringsformen om myndighet ålägger en politisk eller religiös organisation att lämna uppgifter om vilka som är dess medlemmar eller deltar i dess verksamhet.

De system som nu gäller för statens bidrag till folkrörelserna baserar sig på ett förtroende för organisationerna. De bygger till stor del på självkontroll och samverkan dels mellan olika led i organisationerna, dels mellan organisationerna och myndigheterna. Denna självkontroll förstärks genom att bidragsgrundande uppgifter i regel är styrkta av organisationernas revisorer. Det kan nämnas att flertalet av de statsbidragsberättigade ungdomsorganisationerna har auktoriserade revisorer.

Trots detta har vid olika tillfällen hävdats att kontrollen är otillräcklig. Med anledning härav sammankallade statens ungdomsråd sommaren 1977 ungdomsorganisationerna och Sveriges riksidrottsförbund till en konferens angående kontrollen av bidraget till ungdomsorganisationernas lokala verksamhet (lokala aktivi-

tetsstödet). De diskussioner som här fördes resulterade i en överenskommelse, att organisationerna vid redovisningen av bidragsgrundande uppgifter för lokala stödet också skall ange på vilket sätt de handlägger den interna kontrollen av dessa uppgifter.

Ungdomsorganisationerna och RF har sedan dess vid två redovisningstillfällen (1978 och 1979) rapporterat till statens ungdomsråd hur den interna kontrollen fungerar.

Många olika modeller för kontroll har redovisats. Här är några - presenterade i korthet.

- Stickprovskontroll av närvarolistor och protokoll. Jämförelse mellan insända ansökningshandlingar och medlemsantal för att kontrollera sannolikheten av redovisade sammankomster
- Terminsprogram begärs in av klubbar som har ökat antalet sammankomster markant. Stickprov tas bland klubbar som redovisat mer än ett visst antal sammankomster
- Slumpvis granskning av en viss procent av lokalavdelningarna varje år. Härvid granskas närvarokort och protokoll från sammanträden där verksamheten planerats.
- Anvisningar och information kontinuerligt vid ledarträffar. Personlig hjälp av särskilt utbildade instruktörer vid bidragsredovisningen

I ett stort antal organisationer sker kontrollen i första hand genom distriktskonsulenterna, som i allmänhet har god kännedom om de olika lokalavdelningarna inom sina distrikt. Vissa organisationer har också utarbetet särskilda promemorior som stöd för distriktskonsulenterna vid kontrollen av bidragsgrundande uppgifter. Som exempel redovisas på sid 100 en av RF utarbetad PM.

PM för distiktsförbundens/konsulentens kontroll av lokalt aktivitetsstöd

1. Ett antal föreningar väljs slumpvis ut för kontroll.

2. RF och berörd kommun meddelas vilka föreningar som uttagits för kontroll.

3. De uttagna föreningarna meddelas att kontroll kommer att företas. Samtidigt infordras närvarokorten från föreningarna.

4. Närvarokortens riktighet kontrolleras mot redovisningsblanketten. Eventuellt tas kontakt med kommunens fritidskontor för efterhörande om föreningens verksamhet.

5. Bedöms närvarokorten överensstämma med redoviningsblanketten samt övriga uppgifter vara tillfredsställande, godkänns redovisande sammankomster.

6. Misstänks felaktig redovisning i något avseende skall föreningen kontaktas.

7. Vid kontakt, ev sammanträde, med "misstänkt" förening skall verksamhetsplanen för redovisad verksamhet kontrolleras.

8. Om verksamhetsplanen ej överensstämmer med redovisad verksamhet eller framkommer det att oriktiga uppgifter lämnats skall redovisade sammankomster minskas i motsvarande grad. Bidrag bör utgå till genomfört verksamhet. Minskning av bidraget skall ske då det framkommit att lämnade uppgifter är oriktiga. Minskning sker med belopp som överstiger vad som skulle utgått om uppgifterna varit riktiga. Missbruk eller uppsåtligt lämnande av oriktiga uppgifter kan medföra att förening avstängs helt från bidrag.

9. DF-styrelse bör informeras och om så erfordras besluta om minskning av antalet sammankomster.

10. När minskning av antalet sammankomster skett, skall föreningen underrättas härom. Föreningen skall också få reda på att DF-beslut får överklagas hos riksidrottsstyrelsen.

11. Riksidrottsstyrelsen prövar på begäran av berörd förening om av DF beslutad minskning av bidraget är riktig.

Utredningen anser att ett tillfredsställande och väl fungreande kontrollsystem uppnåtts när det gäller lokala aktivitetsstödet. Utöver de redovisningar som lämnas tar statens ungdomsråd årligen kontakt med vissa organisationer för diskussion om kontrollen. Detta system borde kunna tjäna som exempel även för vissa andra typer av bidrag. Genom det system som tillämpas för lokala stödet undviks en krånglig och administrativt ohanterlig kontrollapparat för den bidragsfördelande myndigheten.

Vad som nu sagts utesluter inte att missbruk eller uppsåtligt lämnande av oriktiga uppgifter kan leda till att lokal organisation avstängs från bidrag eller på annat sätt ställs till ansvar. Utredningen kan i detta sammanhang hänvisa till vad som anförts av JO i tidigare nämnda beslut 1975-11-21 angående ansvar enligt brottsbalken. Det bör också framhållas att även ett begränsat missbruk kan leda till försämrade möjligheter för en positiv utveckling av bidragsbeloppens storlek. Utredningen får slutligen erinra om vad som uttalats av statens ungdomsråd i skrivelse till ungdomsorganisationerna 1979-03-15 angående kontrollen av lokala aktivitetsstödet.

"Ungdomsrådets uppfattning och erfarenhet är att organisationernas kontroll i stort sett är tillförlitligt. Men då några enstaka fall upptäcks och uppmärksammas på tidningarnas första-sidor och löpsedlar skadas tilltron till organisationerna överlag.

Ungdomsrådet måste således göra klart att överträdelser och försök att kringgå regler och föreskrifter kan få till följd att staten tvingas ompröva den öppna attityden gentemot organisationerna. Ett medvetet missbruk - även om det sker i enstaka fall - kan medföra, att en väsentlig skärpning av kontrollen måste ske. Rådets uppgift är att stävja sådant missbruk.

Vi vill således uppmana organisationerna att på olika sätt, exempelvis i samband med instruktörskurser och genom olika interna informationskanaler ägna denna fråga stor uppmärksamhet. Detta gagnar oss alla och bidrar till att kontrollapparaten inte behöver byggas ut utöver de årliga stickprovsundersökningar av enstaka organisationer som nu görs".

Utredningen föreslår, att de principer som uttalats i detta kapitel skall gälla i fråga om kontroll av bidragsgrundande uppgifter. I den mån liknande kontroll inte tillämpas inom andra myndigheter bör detta övervägas.

Statens offentliga utredningar 1979

Kronologisk förteckning

1. Utbyggt skydd mot höga vård- och läkemedelskostnader. S.
2. Naturmedel för injektion. S.
3. Regional laboratorieverksamhet. Jo.
4. Avskildhet och gemenskap inom kriminalvården. Ju.
5. Konsumentinflytande genom insyn? H.
6. Polisen. Ju.
7. Tandvården i början av 80-talet. S.
8. Löntagarna och kapitaltillväxten 1. Löntagarfonder – bakgrund och problemanalys. E.
9. Löntagarna och kapitaltillväxten 2. Den svenska förmögenhetsfördelningens utveckling. Löntagarfonder och aktiemarknaden-en introduktion. Internationella koncerner och löntagarfonder. E.
10. Löntagarna och kapitaltillväxten 3. Löner, lönsamhet och soliditet i svenska industriföretag. Vinstbegreppet. Den lokala lönebildningen och företagets vinster – en preliminär analys. E.
11. Löntagarna och kapitaltillväxten 4. Lantbrukskooperationen – ideologi och verklighet. E.
12. Svenska kyrkans gudstjänst. Band 4. Evangelieboken. Kn.
13. Konkurs och rätten att idka näring. Ju.
14. Naturvård och täktverksamhet. Jo.
15. Naturvård och täktverksamhet. Bilagor. Jo.
16. Ökad sysselsättning. Finansiella effekter i offentliga sektorn. A.
17. Kulturhistorisk bebyggelse – värd att vårda. U.
18. Museijärnvägar. U.
19. Jaktvårdsområden. Jo.
20. Anhöriga. S.
21. Plötslig och oväntad död – anhörigas sjuklighet och psykiska reaktioner. S.
22. Barn och döden. S.
23. Avgifter i staten – nuläge och utvecklingsmöjligheter. B.
24. Sysselsättningspolitik för arbete åt alla. A.
25. Nya namnregler. Ju.
26. Sjukvårdens inre organisation – en idépromemoria. S.
27. Sysselsättningspolitik för arbete åt alla. Bilagedel. A.
28. Barnolycksfall. S.
29. Lotterier och spel. H.
30. Lotterier och spel. Bilagor. H.
31. Bättre kontakter mellan enskilda och myndigheter. Kn.
32. Fastighetstaxering 81. B.
33. Fastighetstaxering 81. Bilagor. B.
34. Bilarna och luftföroreningarna. Jo.
35. Rationellare girohantering. E.
36. Konsumenttjänstlag. Ju.
37. Aktivt boende. Bo.
38. Lagerstöd. A.
39. Vattenkraft och miljö 4. Bo.
40. Malmer och metaller. I.
41. Barnen i framtiden. S.
42. Vår säkerhetspolitik. Fö.
43. Ren tur. Program för miljösäkra sjötransporter. Jo.
44. Ren tur. Program för miljösäkra sjötransporter. Bilagor 1–8. Jo.
45. Ren tur. Program för miljösäkra sjötransporter. Bilagor 9–13. Jo.
46. Koncernbegreppet m. m. Ju.
47. Dokumentation och statistik om högskoleutbildning. U.
48. Arbetstiderna inför 80-talet. A.
49. Grundlagsskyddad yttrandefrihet. Ju.
50. Huvudmannaskapet för specialskolan. U.
51. Öst Ekonomiska Byrån. H.
52. Viltskador. Jo.
53. Nytt skördeskadeskydd. Jo.
54. Hushållning med mark och vatten 2. Del I. Överväganden Bo.
55. Hushållning med mark och vatten 2. Del II. Bakgrundsbeskrivning. Bo.
56. Steg på väg... A.
57. Barnomsorg – behov, efterfrågan, planeringsunderlag. S.
58. Barnomsorg. Redovisning av särskilda undersökningar. S.
59. I livets slutskede. S.
60. Bidrag till folkrörelser. Kn.

KUNGL. BIBL.
1979-08-24
STOCKHOLM

Statens offentliga utredningar 1979

Systematisk förteckning

Justitiedepartementet

Avskildhet och gemenskap inom kriminalvården. [4]
Polisen. [6]
Konkurs och rätten att idka näring. [13]
Nya namnregler. [25]
Konsumenttjänstlag. [36]
Koncernbegreppet m. m. [46]
Grundlagsskyddad yttrandefrihet. [49]

Försvarsdepartementet

Vår säkerhetspolitik. [42]

Socialdepartementet

Utbyggt skydd mot höga vård- och läkemedelskostnader. [1]
Naturmedel för injektion. [2]
Tandvården i början av 80-talet. [7]
Utredningen rörande vissa frågor beträffande sjukvård i livets slutskede. 1. Anhöriga. [20] 2. Plötslig och oväntad död – anhörigas sjuklighet och psykiska reaktioner. [21] 3. Barn och döden. [22] 4. I livets slutskede. [59]
Sjukvårdens inre organisation – en idépromemoria. [26]
Barnolycksfall. [28]
Barnen i framtiden. [41]
Planeringsgruppen för barnomsorg. 1. Barnomsorg – behov, efterfrågan, planeringsunderlag. [57] 2. Barnomsorg. Redovisning av särskilda undersökningar. [58]

Ekonomidepartementet

Utredningen om löntagarna och kapitaltillväxten. 1. Löntagarna och kapitaltillväxten 1. Löntagarfonder-bakgrund och problemanalys. [8] 2. Löntagarna och kapitaltillväxten 2. Den svenska förmögenhetsfördelningens utveckling. Löntagarfonder och aktiemarknaden- en introduktion. Internationella koncerner och löntagarfonder. [9] 3. Löntagarna och kapitaltillväxten 3. Löner, lönsamhet och soliditet i svenska industriföretag. Vinstbegreppet. Den lokala lönebildningen och företagets vinster – en preliminär analys. [10] 4. Löntagarna och kapitaltillväxten 4. Lantbrukskooperationen – ideologi och verklighet. [11]
Rationellare girohantering. [35]

Budgetdepartementet

Avgifter i staten – nuläge och utvecklingsmöjligheter. [23]
1976 års fastighetstaxeringskommitté. 1. Fastighetstaxering 81. [32] 2. Fastighetstaxering 81. Bilagor. [33]

Utbildningsdepartementet

Kulturhistorisk bebyggelse – värd att vårda. [17]
Museijärnvägar. [18]
Dokumentation och statistik om högskoleutbildning. [47]
Huvudmannaskapet för specialskolan. [50]

Jordbruksdepartementet

Regional laboratorieverksamhet. [3]
Naturvårdskommittén. 1. Naturvård och täktverksamhet. [14] 2. Naturvård och täktverksamhet. Bilagor. [15]
Jakt- och viltvårdsberedningen. 1. Jaktvårdsområden. [19] 2. Viltskador. [52]
Bilarna och luftföroreningarna. [34]
Miljörisker vid sjötransporter. 1. Ren tur. Program för miljösäkra sjötransporter. [43] 2. Ren tur. Program för miljösäkra sjötransporter. Bilagor 1–8. [44] 3. Ren tur. Program för miljösäkra sjötransporter. Bilagor 9–13. [45]
Nytt skördeskadeskydd. [53]

Handelsdepartementet

Konsumentinflytande genom insyn? [5]
Lotteriutredningen. 1. Lotterier och spel. [29] 2. Lotterier och spel. Bilagor. [30]
Öst Ekonomiska Byrån. [51]

Arbetsmarknadsdepartementet

Sysselsättningsutredningen. 1. Ökad sysselsättning. Finansiella effekter i offentliga sektorn. [16] 2. Sysselsättningspolitik för arbete åt alla. [24] 3. Sysselsättningspolitik för arbete åt alla. Bilagedel. [27]
Lagerstöd. [38]
Arbetstiderna inför 80-talet. [48]
Steg på väg. . . [56]

Bostadsdepartementet

Aktivt boende. [37]
Vattenkraft och miljö 4. [39]
Hushållning med mark och vatten 2. Del I. Överväganden. [54]
Hushållning med mark och vatten 2. Del II. Bakgrundsbeskrivning. [55]

Industridepartementet

Malmer och metaller. [40]

Kommundepartementet

Svenska kyrkans gudstjänst. Band 4. Evangelieboken. [12]
Bättre kontakter mellan enskilda och myndigheter. [31]
Bidrag till folkrörelser. [60]

Anm. Siffrorna inom klammer betecknar utredningarnas nummer i den kronologiska förteckningen.

KUNGL. BIBL.
1979-08-24
STOCKHOLM

ISBN 91-98-05087-0
ISSN 0375-250X